

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

VYBRANÉ ETICKÉ PROBLÉMY V SLOVENSKEJ POLITIKE

Diplomová práca

2012

Bc. Martin Katerinka

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

VYBRANÉ ETICKÉ PROBLÉMY V SLOVENSKEJ POLITIKE

Diplomová práca

Študijný program: Aplikovaná etika: etická expertíza a etické poradenstvo

Študijný odbor: 2.1.5 Etika

Školiace pracovisko: Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky

Školiteľ: Mgr. Adrian Michalík, PhD.

Nitra 2012

Bc. Martin Katerinka

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Bc. Martin Katerinka

Študijný program: Aplikovaná etika – etická expertíza a etické poradenstvo
(Jednoodborové štúdium, magisterský II. st., denná forma)

Študijný odbor: 2.1.5 etika

Typ záverečnej práce: Diplomová práca

Jazyk práce: slovenský

Názov: Vybrané etické problémy v slovenskej politike

Anotácia: Práca analyzuje etické problémy v slovenskej politike.

Školiteľ: Mgr. Adrian Michalík, PhD.

Oponent: doc. PhDr. Peter Korený, PhD.

Katedra: KVAE – Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky

Vedúci katedry: prof. PhDr. Cyril Diatka, CSc.

ABSTRAKT

KATERINKA, Martin: *Vybrané etické problémy v slovenskej politike*. [Diplomová práca]. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta; Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky. Školiteľ: Mgr. Adrian Michalík, PhD. Stupeň: magister. Nitra: FF UKF, 2012, 64 s.

Predkladaná diplomová práca má teoretický charakter. Hlavnou témou našej diplomovej práce je oboznámenie s hlavnými a najviac medializovanými etickými problémami v Slovenskej republike od jej samostatného vzniku až po súčasnosť. Teoretické východiská sú obsiahnuté v prvých dvoch kapitolách. Tretia kapitola pojednáva o možných riešeniach v medziach etiky a väčšej transparentnosti v tejto oblasti.

V prvej kapitole sa venujeme vymedzeniu najdôležitejších pojmov a o priblíženie témy vo všeobecnejšom náhľade. V druhej kapitole sa už zaoberáme konkrétnymi volebnými obdobiami, ktorými Slovenská republika prešla a charakterom etickým problémov, ktoré sa v jednotlivých obdobiach vyskytli. V tretej a záverečnej časti sa zaoberáme východiskami a možnými riešeniami, ktoré nám poskytuje etika a vyššia miera kontroly zo strany verejnosti.

Pri vypracovávaní práce sme použili metódu analýzy, metódu vysvetľujúceho opisu a systémovú metódu. Hlavným zdrojom našej diplomovej práce bolo štúdium príslušnej literatúry, ako aj sledovanie aktuálnej politickej situácie v Slovenskej republike.

Kľúčové slová – Politika, Etika, Slovenská republika, Volebné obdobia

ABSTRACT

KATERINKA, Martin: *Selected ethical issues in Slovak politics*. [Magister's Thesis]. Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty of Arts; Department of General and Applied Ethics: ethical expertise and ethical advice. Supervisor: Mgr. Adrian Michalík, PhD. Degree of Qualification : Master 'degree. Nitra: FF UKF, 2012, p. 64.

The present thesis has a theoretical character. The main topic of our thesis is familiar with major and highly publicized ethical problems in the Slovak Republic from its basic roots to more detailed view. Theoretical assumptions are contained in the first two chapters. The third chapter discusses possible solutions within the limits of ethics and greater transparency in this area.

In the first chapter are discussed the definition of key concepts and approach issues in a more general view. The second chapter is already dealt with the specific term which has passed the Slovak Republic and the nature of ethical problems that occurred in different periods. The third and final section discusses background and possible solutions, which gives us the ethics and greater public control.

In the process of work writing we used the method of analysis, descriptive methods and systems described method. The main source of our thesis was to study the relevant literature, as well as tracking the current political situation in the Slovak Republic.

Key words – Politics, Ethics, Slovak republic, Election period

OBSAH:	str.
Úvod	07
1 Vymedzenie politiky v rámci etiky	10
1.1 Politika a dosahovanie spoločenského dobra	12
1.2 Etika zodpovednosti a etika presvedčenia v rámci politiky	13
1.3 Korupcia v slovenskej politike	16
1.4 Slovenská republika a jej stručný politický vývoj vo volebných obdobiach	17
2 Charakter etických problémov v slovenskej politike a ich konkrétne prípady v jednotlivých volebných obdobiach	21
2.1 Obdobie rokov 1994-1998 za vlády Vladimíra Mečiara	22
2.1.1 Korupcia a netransparentnosť	23
2.1.2 Privatizácia	25
2.1.3 Nízka životná úroveň a nezamestnanosť	27
2.2 Obdobie rokov 1998-2006 za vlády Mikuláša Dzurindu	28
2.2.1 Korupcia netransparentnosť	31
2.2.2 Privatizácia strategických podnikov	33
2.3 Obdobie rokov 2006-2010 za vlády Róberta Fica	34
2.3.1 Nevýhodné tendre a zmena politickej kultúry	35
2.3.2 Podozrenia z nevýhodného hospodárenia vlády	37
2.4 Aktuálne etické problémy v slovenskej politike	38
3 Riešenie etických problémov v slovenskej politike	44
3.1 Zasadzovanie sa o konkurenčné prostredie v rámci etiky	45
3.2 Možnosti predchádzania korupcie v politickom prostredí	46
3.3 Voľba transparentných a etických politikov súčasnosti	49
3.4 Rozvoj politiky a spoločnosti na Slovensku z etického hľadiska	54
3.5 Závery a odporúčania	56
Záver	57
Zoznam použitej literatúry	59
Sprievodný materiál- (CD nosič záverečnej práce)	

Úvod

Téma etických problémov v slovenskej politike je v súčasnosti veľmi aktuálnou a rozoberanou témou. Jedná sa o dôležitú stránku celej spoločnosti, ktorá sa dozvedá o týchto problémoch z médií. Tému sa venuje veľa kníh a publikácií, ale aj internetové zdroje, a to najmä spravodajské portály. V práci sa venujeme eticky sporným, korupčným a privatizačným kauzám, ktoré sa odohrali najmä v rokoch prvej vlády po samostatnom vzniku Slovenskej republiky.

V období po roku 1998 a nástupe druhej vlády poukazujeme na určité zlepšenie, ale taktiež nastali problémy netransparentnosti a privatizácie niektorých podnikov, ako aj pochybnosti a podozrenia týkajúce sa možného kupovania nezávislých poslancov. Ďalej sme rozoberali tendre a politické kauzy po roku 2006 počas poslednej vlády, ktorá vládla celé volebné obdobie štyroch rokov. Do práce sme zahrnuli aj aktuálne dianie od roku 2010 až do predčasných parlamentných volieb.

Cieľom diplomovej práce je ponúknuť eticky zameraných riešení, ktoré by výrazne zamedzili korupcii ako aj netransparentnosti, počas káuz, ktoré sprevádzali jednotlivé vlády počas ich pôsobenia v parlamente od vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Vymedzenie jednotlivých problémov v daných obdobiach poukazuje na určité paralely, ktoré už nastali a opakujú sa v rôznych časových úsekoch. Hlavný cieľ spočíva v možnostiach etiky a v oblasti väčšej kontroly verejnosti, ktorá je nevyhnutná v procese transparentnejšieho výberu politikov, ktorí by mali spĺňať isté charakterové vlastnosti a dodatočne čo najväčšia kontrola ich konania.

V súčasnom období sú taktiež podobné kauzy, ktoré sa vyskytli už aj v minulosti. Pozornosť venujeme hlavným problémom, ktoré sú aj mediálne známe z týchto konkrétnych volebných období, pretože tie mali najdôležitejší vplyv na schopnosti jednotlivých vlád utvárať o sebe mienku verejnosti a jej pozitívny alebo negatívny postoj k riešeniu etických problémov, ktoré sa počas každého volebného obdobia vyskytli.

Možnosti a spôsoby riešenia, ktoré ponúka etika zahŕňajú najmä oblasť väčšej kontroly verejnosti nad spravovaním jednotlivých sektorov, ktoré riadi a kontroluje vláda. Väčšie možnosti kontroly zaručujú, že vláda sa bude snažiť konať transparentnejšie, pretože spoločnosť akékoľvek podozrenie z nezákonného konania vníma veľmi citlivo. A ak sa naozaj potvrdí, že vláda alebo konkrétny poslanec mal pôvodne konať inak, tak sa občania aj médiá voči tomu ohradia a budú trvať na náprave. Tejto oblasti sa venuje

posledná kapitola našej práce, kde sú rozobraté možnosti a riešenia etických problémov v slovenskej politike a zasadzovanie sa o väčšiu mieru transparentnosti.

Priorita a spoločnosť etiky spočíva v najmä v utváraní morálnych požiadaviek na charakter politikov, ktorí majú v rukách moc štátu. Táto vysoká právomoc so sebou samozrejme prináša aj potrebnú mieru zodpovednosti. My ako občania vyberáme týchto politikov priamo do parlamentu a preto záleží aj na nás, aby sme sa pokúsili čo najsprávnejšie posúdiť, kto si túto dôležitú funkciu pre spoločnosť naozaj zaslúži.

Touto prácou chceme poukázať na to, že problémy etického charakteru sú v slovenskej politike veľmi časté a je to problém, ktorý treba riešiť z viacerých hľadísk. Vhodné nariadenia a zákony môžu napomôcť k riešeniu, ale nepochybne dôležitou oblasťou sú aj motívy a priority politikov a ich snaha dotvárať spoločnosť, ktorá si bude zakladať na morálnych požiadavkách a transparentnosti, v takej dôležitej oblasti ako politické prostredie nepochybne je a zároveň sa neustále podieľať na jeho zlepšovaní.

V našej práci sme použili systémovú metódu a metódu vysvetľujúceho opisu. Metóda vysvetľujúceho opisu patrila medzi poznávacie fázy v ktorej sme si riadne stanovili usporiadanosť a popis hlavných a dôležitých skutočností a faktov. Systémová metóda bola časovo, ale aj prakticky najnáročnejšia metóda, pretože zahŕňa potrebu získavania relevantných informácií, ich pretriedenia, pretransformovania a zovšeobecnenia a nakoniec následného uvedenia do textu. Jednalo sa o čiastkové informácie, ktoré sa relevantne zoradili do súvislého textu. Taktiež systémová metóda je použitá vo všetkých kapitolách. Tieto metódy nám pomohli z hľadiska stanovenia si cieľov, ktoré sme v práci chceli dosiahnuť.

Poukázanie na nevyhnutnosť etiky a jej väčší vplyv a pôsobenie vo verejnom živote spoločnosti má za cieľ zvyšovanie transparentnosti a rast politickej kultúry, ktorá sa neustále vyvíja. Pri koncipovaní diplomovej práce sme využívali zdroje a informácie z oblasti odbornej literatúry a internetových zdrojov, pretože najmä tie sa zaoberajú súčasnou situáciou a podávajú informácie o dôležitých činnostiach politikov a udolostí, ktoré sa tejto témy týkajú. Odborná literatúra k príslušnej problematike bola využitá predovšetkým z Krajskej knižnice Karola Kmeťka v Nitre a Univerzitnej knižnice v Nitre. Diplomová práca má hlavne analytickú formu a pri jej spracovaní bolo použitých veľa odborných zdrojov, ale aj článkov.

Problémy a otázky ohľadom prítomnosti a potreby etiky v politike, je v súčasnosti dobre rozoberaná v mnohých knižných publikáciách a teoretických prácach, či už zahraničnými alebo aj slovenskými autormi.

Knihy a publikácie, ktoré sme v našej práci použili, vychádzali samozrejme najmä z domácich autorov, ktorí sa venujú vnútorným politickým otázkam v Slovenskej republike. Veľmi podnetnou bola publikácia **Sľuby a realita : Slovenská ekonomika 1995 – 1998** (1998) od autorov **Nižňaského** a **Jokobyho**, ktorá sa týkala prvého volebného obdobia na Slovensku. Ďalšie publikácie, ktoré sa týkali taktiež tohto obdobia, sú napríklad publikácie: **Od spoločného k súkromnému** (1999) od **Reptovej** a **Nižňaského**, **Štandardné metódy privatizácie na Slovensku** (1995), autori **Erben** a **Novák**, **Malá privatizácia** (1991), autor **Zirin**, na všeobecnú definíciu a prúdy v politike v etickom kontexte sú použité publikácie **Politológia** (2003), autor **Bujnová s kol.**, **Současná politická filosofie** (1997), autor **KIS a kol.**, **Politika ako povolanie** (1990) od **Maxa Webera** a **Politika** (1988) od **Aristotela**, ako aj ďalšie tituly.

Ku koncu práce sme sa zamerali aj na to, ako danú problematiku riešiť a aké východiská by k tomu mohli napomôcť. Publikácie, ktoré nám v tom pomohli sú **Politická etika** (1999) od **Sutora**, **Politika a morálka** (1994) od **Lehmanna**, ktorý sa zameral najmä na vyzdvihnutie morálky, ktorá by v politike nemala chýbať. Kniha **Rozhovory bez hraníc**, bola napísaná **Mikulášom Dzurindom** a **Zemanom**, tí sa taktiež zaoberali aj vlastnosťami, ktorými by politici mali disponovať. Ďalej to boli rôzne publikácie, ktoré dotvárajú obraz o danej problematike.

Pracovali sme aj s informáciami z internetu, pričom vždy je uvedený zdroj, na ktorý sa daný text vzťahuje. Táto téma je veľmi aktuálna a preto rôzne správy a komentáre dotvárajú celkový obraz o súčasnej situácii.

1. Vymedzenie politiky v rámci etiky

Všeobecne sa v rôznych publikáciách definuje politika ako činnosť, ktorej pomocou ľudstvo tvorí, mení a ochraňuje normy a pravidlá, ktorými sa daná spoločnosť riadi. Konfrontácia a neustále ovplyvňovanie s vývojom ľudstva robí z politiky dynamickú činnosť, ktorej oblasti zasahujú do rôznych sfér ľudskej produkcie.

“Pojem *politika* vznikol z gréckeho pomenovania obce, respektíve mestského štátu – polis. Vyjadruje historický vývoj v riešení problémov, ktoré človeka vyvíjajúceho sa v spoločensko-politických procesoch formovali. Napríklad v antickom Grécku bola politika chápaná ako umenie spravovať štát, pričom spôsobov ako ju realizovať v rámci historického vývoja vzniklo viacej a ich základné princípy sú využívané až do súčasnosti. Definícia operujúca Aristotelovskými pojmami tvrdí, že je to umenie ovládania a uzmierovania rozmanitých záujmov vo vnútri štátu. Táto aktivita sa dá naplniť priradením podielu na moci jednotkám reprezentujúcim práve tieto rozmanité záujmy” (Kol. Autorov, Politológia, 2003, s. 7).

Nemecký sociológ Max Weber definuje politiku ako vodcovstvo, respektíve ovplyvňovanie politickej spolupráce. Vylúčil existenciu problémov, ktorými by sa politika aspoň z časti nezaoberala, ale aj naopak vylúčil možnosť, že existuje problém, ktorý by sa týkal výlučne politického života a riešili by ju iba jednotlivé štáty (Weber, M., Metodologie, sociologie a politika, Praha 1998, s. 246).

Definícia komponentov, z ktorých sa skladá politika sa delí na rôzne časti, podľa ich pola pôsobenia :

- politika ako umenie vládnuť
- politika ako vec verejná
- politika ako konsenzus
- politika ako moc a rozdeľovanie zdrojov (Heywood, J., Politologie, s. 24).

Politika v reálnom fungovaní dáva do popredia vymáhanie moci, pričom je aj autoritou, ak sa to deje demokratickom duchu a v rámci noriem a pravidiel, pričom existuje aj možnosť kontroly, potom je takýto systém založený na demokratickej báze. Existuje teda aj opačný protipól, keď nie sú tieto zásady dodržané, vtedy sa jedná autoritársky režim, ktorý nie je založený na princípoch demokracie (Pástor, 2002, s.58).

Politika je teda všeobecne považovaná za spravovanie vecí, ktoré sa týkajú celej spoločnosti pričom má možnosť využívať aj legitímnu moc a jej časťami sú štát, legitímne právo a legitímna moc (Kol. Autorov, Politológia 2003, s. 8).

Politika je prioritne spájaná s mocou, pretože kto má v rukách moc, má aj prostriedky na dosiahnutie svojich cieľov a záväzkov (Clack, 2007, s. 20).

“Keďže zmysel jestvovania verejnej moci je v uskutočňovaní spoločného dobra všetkých, z toho vyplýva, že táto moc má rešpektovať jeho podstatné podmienky, dávajúc ich do súladu s konkrétnymi súčasnými osobnosťami” (Heywood, 2004, s. 2).

Definícia toho čo je moc, a ako ju možno v politike uplatniť sa premieta do nasledujúceho delenia:

- *moc - sily a donútenia*, teda delenie spoločnosti na tých, ktorí majú v rukách moc a vládnu a následne druhú skupinu, ktorá je nimi ovládaná a usmerňovaná. Ovládanie sa môže uskutočňovať aj pod určitým tlakom a fyzickým donútením, to platí najmä pre režimy, ktoré nerešpektujú demokratické práva a princípy.

- *moc - ako určitá forma správania* definovanej časti ľudí, ktorí uskutočňujú svoje rozhodnutia na princípe súhlasu a takýmto spôsobom sa pokúšajú dosahovať svoje ciele. Touto cestou sa uskutočňuje vláda a moc vodcu, ktorý sa spolieha na svoju charizmu a buduje na nej svoju popularitu (Kol. Autorov, Politológia 2003, s. 12).

Chápanie moci je teda založené na určitom definovanom vzťahu členmi spoločenstva, a ako taká sa aj akceptuje, teda na možnosti súhlasu členov alebo donucovacími prostriedkami. Moc sa môže udeliť, delegovať alebo istým spôsobom obmedzovať pri jej vplyve na občanov spoločenstva.

Kto má pod svojim priamym vplyvom politickú moc, má možnosť právne vplývať na určité inštitúcie, ktoré spadajú pod jeho vplyv, pretože prostredníctvom nich sa právo formuje, respektíve aplikuje do praxe. Vlastnosti, ktoré prislúchajú moci sú vodcovstvo, z toho vyplývajúca autorita, ako aj obľúbenosť alebo jej pokles v závislosti od popularity a prezentácie politika, ktorý disponuje touto mocou. Tá sa prejavuje v rôznych stupňoch prakticky v každej sfére koordinácie ľudského spoločenstva (Kol. Autorov, Politológia 2003, s. 12).

1.1 Politika a dosahovanie spoločenského dobra

Politika by sa mala usilovať o dosiahnutie spoločného dobra, ktoré zahŕňa aj všetky ostatné dobré, takéto vymedzenie štátu a jeho riadenia je nevyhnutné pre udržiavanie efektívneho štátneho spoločenstva, ako aj pre zachovanie morálky v každej spoločnosti (Aristoteles, 1988, s. 19).

Princíp všeobecného dobra a blaha by sa mal stať prednostným bodom v politike. Človek utvára politiku na základe toho, že chce naplno využiť svoj potenciál v oblasti svojich možností a príležitostí. To mu kladie za cieľ rozvíjať dobro, ktoré by patrilo aj ostatným členom spoločnosti. Svoje potreby môže človek naplniť iba tak, že bude v spoločnosti iných ľudí. Utváranie všeobecného dobra je komplikovaný proces, ktorý sa mení a jeho konkrétna podoba závisí od danej situácie v spoločnosti (Vajda, 2004, s.156).

“V konkrétnejšej podobe je to:

- určité morálne, legislatívne a inštitucionálne prostredie, umožňujúce človeku jeho sebarealizáciu,
- hospodársko-politické a kultúrne usporiadanie spoločnosti, umožňujúce človeku sledovať svoje záujmy a rozvíjať svoje schopnosti v zhode so záujmami a schopnosťami iných. Určité všeobecné dobro, nie je ale súhrnom prospechov jedincov či mocenských skupín,
- komplexná atmosféra, v ktorej sa človek – jedinec či spoločenské skupiny môžu slobodne rozvíjať v prospech seba a celej spoločnosti. Je to všestranne zvládnutá vnútorná a vonkajšia stabilita spoločnosti, umožňujúca rozvoj človeka” (Vajda, 2004, s.157).

S mocou je v politike prepojená aj zodpovednosť, preto treba definovať aj určité normy, ktoré spoločnosť usmerňujú. “Politická etika sa predovšetkým dožaduje dobrých zákonov a inštitúcií na usporiadanie spolužitia, ktoré sú potrebné práve preto, lebo sa v ňom prejavuje nedostatok morálky. Politická etika je teda aj etikou inštitúcií a mravných zásad, avšak jej ťažiskom je prvá položka” (Sutor, Politická etika, s. 48).

Politika je väčšinou prepojená so záujmami veľkej skupiny ľudí, ale napriek tomu má aj svoj vlastný individuálny rozmer, ktorý sa týka jednotlivcov. Inštitúcie musia plniť svoj zmysel na základe mravnosti spoločnosti, pretože ovplyvňujú život jedincov, a tí inštitúciám dôverujú, preto musia spĺňať princíp morálnych kvalít. Politika ako “rozumná snaha o spoločné dobro” (Sutor, Politická etika, s. 48).

Veľmi žiaducim je potreba konsenzu v politických otázkach. Bez konsenzu nie je možný pokrok a riešenie závažných a nestále sa meniacich problémov, ktoré v spoločnosti vznikajú. Tento konsenzus by sa však mal zakladať na určitých normatívnych zásadách, ktoré sú priam nevyhnutné v prostredí, kde by mala byť prítomná politika založená na princípoch etického riadenia (Remišová a Kol, 2008, s. 665).

Existuje však veľa názorov na to akým smerom by sa mala politika uberať. Niektoré politické prúdy však preferujú ako hlavný cieľ najmä čo najväčšiu mieru slobody. Spoločné dobro a individualitu jednotlivca treba v istých mierach prepojiť aby sa tieto dva princípy dopĺňali. Tvrdenie Kanta, že “zásada osoby” je základným princípom ku každej sociálnej etike, to potvrdzuje.

“Problematika sociálnosti sa chápe v troch rovinách: (Kol. Autorov, Politológia 2003, s. 34)

- v najširšom slova zmysle, t.j. sociálny ako spoločenský,
- v užšom slova zmysle, t.j. sociálny ako snaha priamo smerujúca ku zdokonaľovaniu životných podmienok ľudí,
- v najužšom slova zmysle, t.j. skôr v kuratívnom zmysle, v zmysle riešenia nepriaznivých alebo núdzových životných podmienok ľudí.”

Problematika nielen náležitej sociálnosti, ale i správneho koordinovania štátu zahrňuje aj zodpovednosť. Chápeme pod tým plnenie noriem spoločenstva, ak sa istá osoba dopustí porušenia tejto normy, jedná sa o zavinenie, pričom sa hodnotí aj jej spôsobilosť. V rámci politiky sa to dotýka najmä politickej spôsobilosti, ktorá vychádza z funkcie daného politika, nejde tu teda už len o neho samotného, ale aj o štát. Právomoc sa teda dostáva aj do rúk jedinca.

1.2 Etika zodpovednosti a etika presvedčenia v rámci politiky

Politici zasahujú do rôznych oblastí ľudského konania, ktoré je práve nimi ovplyvnené na základe ich rozhodnutí, ale aj motivácie k určitému konaniu. Je teda nevyhnutné definovať určité základné postoje, ktoré politici môžu zastávať, či to robia vedome alebo na základe vnútorných pohnútok, ktoré im predurčujú určité motivácie a spôsoby konania. Sociálne konanie je samozrejme v riadení štátu veľmi významným prvkom. Politici si častokrát však neuvedomujú jeho nevyhnutnosť, pretože keď sa dostanú

k moci, prestávajú byť súčasťou bežného spoločenstva. Zastávajú úlohu v riadení štátu, ktorá prináša so sebou nevyhnutne aj dôležité rozhodnutia, ktoré majú za následok ovplyvňovanie života bežných občanov na dlhú dobu.

“Weber považuje sociálne konanie za základný prvok spoločenskej skutočnosti, vďaka nemu existujú a fungujú všetky sociálne útvary ako je štát, pospolitosť, či feudalizmus alebo kapitalizmus. Druhým jeho poznatkom je to, že ľudské konanie je síce subjektívne, ale nie je ľubovoľné a nezmyselné. Vždy je zamerané na nejaký cieľ a vždy je spojené s nejakým zmyslom. Z tohto hľadiska nie je sociálne konanie len objektom, ktorý možno vysvetliť na základe empirického poznania, ale stáva sa predmetom porozumenia” (Remišová, 2008, s. 678-682).

Miera porozumenia a empatie, ako aj vcítania sa do druhej osoby je základným predpokladom pre fungujúcu mieru zodpovednosti. Weber delí racionálne konanie na dva druhy, a to konanie účelovo-racionálne a druhé konanie, ktoré je určené hodnotami, teda hodnotovo-racionálne konanie. Možné dôsledky konania v uvažovaní v rámci koncepcii účelovo-racionálneho konania sú práve tým odlišným prvkom vzhľadom na hodnotovo-racionálne konanie, ktoré nehľadá na možné konečné následky podobného konania. Vzťah medzi prostriedkom a účelom konania, ako aj jeho vhodnosť v porovnaní s vedľajšími následkami je príznačné pre účelovo-racionálne. Z toho zároveň vyplýva, že kto koná takýmto spôsobom, nie je ovplyvňovaný emóciami alebo afektmi (Weber, 1999, s.59-61).

V interakcii politiky a etiky vymedzil Weber dva odlišné postoje, ktoré tento vzťah charakterizujú a nimi sú „etiku zmyšľania“ a „etiku zodpovednosti“. Etika zodpovednosti kladie nároky na človeka v oblasti zvažovania možných následkov konania, ktoré je do určitej miery predvídateľné. Osoba, ktorá koná podľa tohto princípu musí zvažovať medzi dobrými a zlými dôsledkami, ktoré z takéhoto konania vyplývajú. Ide o zodpovednosť, ktorej podlieha rozhodujúci sa človek. V etike zodpovednosti môže viesť napríklad konanie, keď vládnuci politik posilňuje armádu, z ktorej následne vyplýva zväčšujúca sa obava protivníka. Týmto odstrašujúcim účinkom môže potom následne politik zmenšiť vôbec pravdepodobnosť začatia vojenského konfliktu (Weber, 1990, s. 66-68).

Etika zmyšľania, respektíve etika presvedčenia sa zameriava na normy, ktoré sú hlavnou príčinou konania. Tieto normy, ako aj presvedčenia sú dostatočným argumentom na konanie samotné, pretože nie sú podstatné následky konania, ku ktorým sa po takomto konaní dospeje. Dôsledky konania sú v tomto zmysle jednoznačne správne, lebo úmysel

mal na zreteli normy a príkazy, ktoré sú hlavnou inštanciou tohto konania (Remišová, 2008, s. 682).

Ak osoba disponuje určitým presvedčením, tak musí podľa toho aj konať. Takéto konanie je hodnotovo-rationálne, pretože vychádza z povinností a dôstojnosti. Sú to práve požiadavky, ktoré sú kladené na rozhodujúceho sa človeka (Weber, 1999, s. 59-61).

Weberovo stanovisko k etike zmýšľania je odmietajúce, ak sa jedná o oblasť politiky, pretože politik si musí byť vedomý k akým následkom konania ho jeho rozhodovanie privedie. Hodnoty v politike síce majú svoju úlohu, ale práve následky a príčiny konania sú v tomto prípade dôležitejšie. Definícia pojmov, ktoré určujú základné postoje a možné riešenia problémov, s ktorými sa bežne stretávajú politici pri riadení štátu je nevyhnutnou zložkou pri východisku, ako možno súčasný stav zlepšiť.

Zodpovednosť, ktorá je určujúcim prvkom pri dotváraní transparentnosti a náprave fungovania štátu, predurčuje vládnucich činiteľov k slobodnému rozhodovaniu, ktoré nie je podmienené nátlakom zvonka. Povinnosťou politika je podieľať sa na tvorbe lepšej spoločnosti, ktorá bude odzrkadľovať správnosť ich rozhodnutí, ktoré by mali hľadiť na dobro celej spoločnosti a nie iba na určitých jedincov, ktorí majú výsady v rôznych oblastiach spoločenského postavenia.

„Morálna zodpovednosť je bezprostredne spätá so slobodou ako svojou podmienkou a predpokladom. Mimo tejto súvislosti je nezmyselné hovoriť o morálnej zodpovednosti“ (Anisimov, 1983, s. 124).

Politické konanie by malo zahŕňať slobodu rozhodovania, a to základe presvedčenia konkrétneho politika. Ako sa však stalo bežnou praxou, tak prekážkou v tomto rozhodovaní sa stali bariéry medzi vedením politických strán a hnutí a ich bežnými poslancami, ktorí častokrát musia splniť pokyny ich nadriadených straníckych kolegov, ktorých vôľa v určitých oblastiach môže byť úplne odlišná. Môžeme teda tvrdiť, že i keď sú politici pod tlakom vedenia svojej vlastnej politickej strany, tak by sa mali občas vzoprieť a hlasovať na základe svojho presvedčenia, ale mali by zohľadniť taktiež následky svojho konania.

“Mravný subjekt je slobodná a rozumná bytosť, ktorá napriek tomu, že je ovplyvňovaná určitými faktormi, či už objektívnymi alebo subjektívnymi, dokáže sa slobodne rozhodovať a na základe toho tvorivo konať a uplatňovať svoju vôľu v praktickom konaní. Tento mravný subjekt je v podstate schopný i keď v rozličnej miere (z hľadiska kvantity i kvality, čo je závislé na prirodzených schopnostiach, vzdelaní,

výchove, ale aj možnostiach) spoznávať realitu okolo seba a na základe toho sa vlastne rozhodovať a potom aj konať“ (Gluchman, 1994, s. 125).

1.3 Korupcia v slovenskej politike

Korupcia je prítomná v rôznych politických systémoch na celom svete. Je charakterizovaná podplácaním, prijímaním nezákonného obohacovania sa a má negatívny vplyv na formovanie demokratického štátu, ktorý by mal bojovať proti korupcii vo všetkých sférach spoločenského života. Politici nesmú presadzovať svoje osobné záujmy na úkor štátu, pretože práve tu vzniká priestor pre korupčné správanie.

Taktiež nie je možné aby verejný funkcionár zastával zamestnania a činnosti, aké sa mu zachce. Verejný funkcionár nesmie byť štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu, členom riadiaceho, kontrolného alebo dozorného orgánu právnickej osoby, ktorá bola zriadená na výkon podnikateľskej činnosti, okrem valného zhromaždenia a členskej schôdze. Verejný funkcionár nesmie podnikat', to sa nevzťahuje na výkon povolania, ktoré môže vykonávať len fyzická osoba za zákonom ustanovených podmienok. Treba však v tejto súvislosti pripomenúť, že nie pre všetkých verejných funkcionárov platia tieto obmedzenia rovnako. Preto napríklad poslanci mestského zastupiteľstva môžu podnikat' a starosta obce môže mať živnosť” (Nechala-Bukvišová-Mjartan-Šumichrast, 2011, s. 30-31).

Veľa odlišných názorov na to, čo by mala politika obsahovať, spočíva na princípoch cieľavedomosti a pozitívneho vplyvu na udržiavanie celkového spoločenského poriadku. Politici sa počas obdobia, keď nemajú možnosť výraznejšieho ovplyvňovania zákonov a nariadení a zároveň nemajú ešte svoje miesto v parlamente, mali snažiť získať moc. Následne však, keď túto moc dosiahnu sa musia zamerať na činnosť riadenia spoločenských procesov v záujme prospechu občianskej spoločnosti.

Progresom v politike a hľadaní riešení je aj interakcia medzi rôznymi odlišnými sférami politického života. Zárukou obohatenia možností riešenia problémov v oblasti zvyšovania etického a transparentného moderného štátu je práve konfrontácia odlišných zložiek štátnej moci. Súdnicstvo a súdna rada, ktorých kompetencie definuje ústava by mali byť od politickej moc nezávislí a ich rozhodnutia nestranné. Sudcovská etika vyplýva aj z personálneho obsadenia sudcovských postov. Objektívnosť a nestrannosť výberového

konania a ich hodnotenia, respektíve kritiky sudcov, sa formuje aj pod dohľadom ministra spravodlivosti, ktorého činnosťou je aj kontrola tejto oblasti. V tejto súvislosti je aj verejne známa poslanecká imunita, ktorou disponujú poslanci v parlamente. Jej zrušenie alebo obmedzenie iba na výroky v parlamente, by znamenalo pre štát nepochybný prínos a zvýšenie dôvery od občanov, pre ktorých je táto otázka jednou zo základných etických problémov (Porubčan-Barát-Kučírková, 2003, s.153).

1.4 Slovenská republika a jej stručný politický vývoj vo volebných obdobiach

Slovenská republika ako samostatný štát vznikla 1. januára 1993, po rozpade Česko-Slovenska. Ústavný zákon, ktorý umožnil jej vznik bol prijatý Federálnym zhromaždením ČSFR. Ústava Slovenskej republiky bola prijatá 1. septembra 1992 a následne bola účinná od 1. novembra 1992. Prvým prezidentom sa stal Michal Kováč, ktorý čelil mnohým konfliktom s Vladimírom Mečiarom, predsedom najsilnejšej parlamentnej strany Hnutím za demokratické Slovensko. Moc, ktorú táto politická strana demonštrovala vyústila k odchodu Milana Kňažka a jeho prívržencov. Až do jesene roku 1994 vznikla koalícia pri spolupráci dvoch koaličných strán HZDS a SNS.

Volebné obdobie 1994 až 1998, bolo charakterizované najväčšou rozporupnosťou v období samostatnej Slovenskej republiky. Parlamentné voľby sa konali 1. októbra 1994. Vládu zostavilo Hnutie za demokratické Slovensko, ktoré bolo víťazom volieb so Združením robotníkov Slovenska (ZRS) a Slovenskou národnou stranou (SNS). Medzi kontroverzné a kritické ohlasy, ktoré zaznievali na adresu HZDS boli najmä podozrenia z korupcie v strane a rôzne ovplyvňovanie a zastrašovanie znepriatelených médií (Výsledky volieb 1994, 1994, s. 1).

I keď sa v programovom vyhlásení vlády vo volebnom roku 1994 uvádzalo medzi jej prioritami aj vstup Slovenska do Európskej únie, realita bola iná. Vládnuce strany mali skôr negatívne, skeptické, respektíve neutrálne postoje k tejto zásadnej otázke a ďalšej integrácii Slovenskej republiky.

Vládni predstavitelia a ich neochota k plneniu kritérií, ktoré na nás mali členské štáty Európskej únie vyvrcholili až zjavnou kritikou a pochybnosťami Európskej komisie a Európskeho parlamentu k plneniu týchto požiadaviek. Snaha vlády, ktorá bola deklarovaná

v rokoch 1994 až 1998 bola iba fikciou a žiadne výraznejšie postupy v rokovaní s EÚ nenastali. Zmena prišla až v ďalšom volebnom období po roku 1998.

Práve obdobie po roku 1998 sa považuje za prelomové, pretože i keď voľby vyhralo HZDS s 27% hlasov, na zostavenie vlády to už nestačilo. Druhá politická strana v poradí bola Strana demokratickej koalície (SDK), ktorá získala 26.33% hlasov voličov. SDK spolu so Stranou demokratickej ľavice (SDL), Stranou maďarskej koalície (SMK) a Stranou občianskeho porozumenia (SOP) vytvorili vládnu štvorku, ktorá bola “prozápadne” orientovaná a otvorila Slovensku možnosť integrovať sa do EÚ a získať podporu členských štátov. Post predsedu vlády zaujal Mikuláš Dzurinda, predsedom Národnej rady sa stal Jozef Migaš za SDL. Vďaka výraznej prevahe poslancov v koalícii sa mohli udiat zmeny, ktoré boli sľubované týmito stranami ešte pred voľbami. Išlo najmä o priamu voľbu prezidenta občanmi (Výsledky volieb 1998, 1998, s. 1).

Prioritami novej vlády sa stali integračné snahy do NATO a EÚ. Vo vnútroštátnej politike však prebiehali spory, ktoré sa týkali najmä ekonomickej a hospodárskej oblasti obnovenia krajiny a jej pozitívneho rastu v nadchádzajúcom období. Nedorozumenia, ktoré v koalícii vznikali pramenili predovšetkým zo širokého hodnotového spektra strán, ktoré v nej pôsobili.

Druhé a zároveň prvé priame voľby prezidenta sa uskutočnili 15. mája 1999. Vyhral ich koaličný kandidát Rudolf Šuster, mal však nízku podporu, pretože v minulosti pôsobil ako vysokopostavený člen komunistickej strany. Problém s jeho podporou mala najmä strana SDK konkrétne členovia Kresťansko-demokratického hnutia (KDH), v rámci tejto strany. Rudolf Šuster viedol predvolebný súboj s Vladimírom Mečiarom, ktorý mal ešte značnú podporu občanov, práve títo dvaja kandidáti sa dostali do druhého prezidentského kola, kde získal Šuster 57.18% hlasov a porazený Mečiar 42.81% hlasov. Nový prezident sa po svojom inaugurovaní a zložení slávnostného sľubu vzdal členstva vo svojej pôvodnej strane SOP, tá neskôr strácala volebné preferencie a prepadala sa v volebnom prieskume. Novým predsedom sa po jeho odchode stal Pavol Hamžík, ktorý nedisponoval takou voličskou podporou ako bývalý predseda (Výsledky volieb 1998, 1998, s. 1).

Parlamentné voľby vo volebnom období 2002 až 2006 vyhralo opäť HZDS s najvyššou podporou voličov 19.50% hlasov, avšak ani to nestačilo na to aby dokázalo zostaviť novú koalíciu. Jej zloženie pozostávalo z SDKÚ, SMK, KDH a novej strany na politickej scéne Aliancie nového občana (ANO). Výrazné zvýšenie podpory sa dostalo aj Komunistickej strane Slovenska (KSS), pre ktorú bolo veľkým úspechom a prekvapením,

že sa do parlamentu vôbec dostala. Nová koalíčná zmluva bola schválená 8.10. 2002. Predsedom vlády sa stal opäť Mikuláš Dzurinda (Výsledky volieb 2002, 2002, s. 1).

Ďalšie volebné obdobie v roku 2006 vyhrala strana Smer. Mnohí analytici a politológovia pripisujú jej nový úspech najmä predsedovi Róbertovi Ficovi, ktorého popularita výrazne vzrástla od posledných parlamentných volieb v roku 2002. Smer získal 29.14% voličských hlasov.

Koalícia bola následne zostavená zo strán Smer, SNS a HZDS, jej novým predsedom sa stal Róbert Fico. Okamžite po voľbách silneli obavy ohľadne toho či nová vláda bude podporovať ďalšie integračné snahy Slovenska, týkalo sa to najmä ambície Slovenska o vstup do Eurozóny ako aj do Schengenského priestoru. Obavy niektorých opozičných voličov sa však nenaplnili a Slovensko sa stalo pod vedením novej koalície členom Eurozóny, ako aj Schengenského priestoru. V roku 2009 sa uskutočnila nová voľba prezidenta, do druhého kola sa dostali Ivan Gašparovič a Iveta Radičová. Gašparovič si udržal svoje staronové miesto prezidenta so ziskom 55.53% hlasov, volebná kampaň bola veľmi nákladná a niektorí ľudia chceli zmenu, tá sa však nekonala (Výsledky volieb 2006, 2006, s. 1).

V poradí predposledné voľby do parlamentu sa uskutočnili v roku 2010. Vyhrala ich opäť strana Smer so ziskom 34.79% hlasov voličov, ale nedokázala zostaviť vládu. Podiel na tom mala aj nová politická strana Sloboda a Solidarita (SaS), pomocou ktorej mohla SDKÚ, KDH a Most-Híd, zostaviť novú koalíciu, ktorá vystupovala ako alternatíva k predošlej vláde. Smer sa taktiež pokúšal o zostavenie koalície, pričom apeloval najmä na KDH, ale to sa priklonilo na stranu SDKÚ a alternatíva bola ukončená. Novou líderkou SDKÚ sa stala Iveta Radičová pričom vystriedala doterajšieho predsedu Mikuláša Dzurindu na čele strany, to bolo zároveň aj podmienkou SaS, aby vstúpila do vlády s touto stranou (Výsledky volieb 2010, 2010, s. 1).

V práci sa zameriavame na jednotlivé volebné obdobia a upriamujeme pozornosť na etické problémy v ich jednotlivých častiach. Historický prehľad je veľmi stručný, pretože upriamuje pozornosť iba na hlavné udalosti, ktoré sprevádzali vývoj politickej scény v Slovenskej republike.

Súčasný stav popisujeme v samostatnej kapitole, pretože dotvára obraz o aktuálnom dianí, ako aj o možnom budúcom vývoji v nasledujúcich rokoch. Volebné obdobia popisujú neustály meniaci sa vývoj, ktorý je sprevádzaný častým striedaným hodnotových orientácií, ktoré jednotlivé volebné subjekty preferujú. Politický vývoj v Slovenskej republike v rámci historických, i keď nedávnych volebných období podľa väčšiny

politológov smeruje k väčšej transparentnosti, pretože politici sú nútení riadiť sa istými normami, ktoré si presadzuje Európska únia, do ktorej Slovenská republika vstúpila.

2. Charakter etických problémov v Slovenskej politike a ich konkrétne prípady v jednotlivých volebných obdobiach.

Charakter etických problémov v Slovenskej politike je veľmi rozmanitý, napriek tomu, že samostatná Slovenská republika je veľmi mladým štátom. Tieto problémy súviseli s jednotlivými vládami, ktoré boli volené na štyri roky, nie však všetky etické problémy vychádzali najavo počas jednotlivých volebných období, ale aj neskôr pri pôsobení nových vlád, pričom vychádzali najavo skutočnosti, ktoré boli zamlčované, respektíve sa o nich neinformovalo objektívne. Práve takéto prípady sú v Slovenskej politike veľmi časté, pretože nové vlády chcú poukázať najmä na to, že v minulosti sa mohli problémy riešiť iným spôsobom, čo by malo za následok napríklad nižšie výdavky zo štátneho rozpočtu.

Tento spôsob je však nevyhnutný k ďalšiemu progresu štátu, pretože zaručuje istú kontrolu a zamedzuje svojvôľu vládnucich strán. Občania dostávajú prostredníctvom médií informácie o takýchto pochybeniach vlády a utvárajú si vlastnú mienku o možnostiach vládnutia a o variantoch, ktoré by iné politické strany, ak by boli pri moci, urobili iným spôsobom.

Spoločnosť veľmi citlivo zachytáva neefektívne vynakladanie s finančnými prostriedkami, ako aj morálne pochybenia politikov. Jednotlivé volebné obdobia majú svojich lídrov, medzi ktorými figuruje najmä premiér krajiny, ktorý má zároveň aj najviac právomocí. Ak do médií prenikne informácia o takýchto morálnych pochybeniach trvá veľmi dlho, kým si politik opäť získa dôveru občanov alebo dokonca svojej vlastnej politickej strany, prípadne koaličných partnerov. Je preto nevyhnutné aby politici boli morálne súdení, pretože ich činy sa dotýkajú mnohých ľudí, v niektorých prípadoch dokonca každého občana štátu.

V histórii Slovenskej republiky je veľmi veľa prípadov, keď vysvitlo, že daný politik alebo dokonca celá politická strana konala nesprávne, protizákonne alebo protiústavne. Médiá, ktoré nám sprostredkujú informácie o dianí v parlamente sa snažia zachytiť čo najviac informácií o konaní vlády a parlamentu. Slovenská republika prešla štyrmi obdobiami vládnucich strán, pričom každé zachytáva rôzne etické problémy, ktoré mali vplyv na vývoj štátu, ale aj životy ľudí.

V niektorých prípadoch išlo o tak závažné problémy, že celá spoločnosť vyvíjala tlak na vládu aby prejavila svoj názor a ovplyvnila ju. Niekedy však ani to nestačí a vládnuca vrstva preferuje svoje záujmy, aj pod hrozbou, že ju za ľudia za takýto postoj budú odsudzovať. Je však nemožné vyhovieť každému, preto je nevyhnutné názorové spektrum a diskusia pomocou ktorých sa dá dospieť k alternatívnym riešeniam problémov, ktoré sužujú spoločnosť.

2.1 Obdobie rokov 1994 - 1998 za vlády Vladimíra Mečiara

Verejnosť, ale aj historici sa zhodujú v tom, že obdobie vládnutia Vladimíra Mečiara, ktorý bol pri moci aj od vzniku samostatnej Slovenskej republiky a trvalo celkovo 60 mesiacov, je jedným z najvýznamnejších, či už v pozitívnom alebo negatívnom zmysle. Združenie strán HZDS, SNS a ZRS malo za následok nestabilitu, či už v hospodárskej, ale i politickej oblasti a z toho pramenili početné problémy, ktorým Slovensko počas tohto obdobia čelilo.

Hodnoty, ktoré vyznávala EÚ nekorešpondovali s prioritami Slovenskej vlády, čo malo za následok vypadnutie zo skupiny kandidátov krajín, ktoré sa uchádzali o členstvo v EÚ. Rast izolovanosti Slovenska narastal z čoho pramenil menší záujem investorov, ktorí uprednostnili v tom období iné štáty. Nárast neriešených sociálnych problémov spôsobil nižšiu životnú úroveň a to malo za následok nespokojnosť občanov.

V tomto období boli síce zaznamenané aj úspechy v oblasti ekonomiky, ktoré sa týkali makroekonomických ukazovateľov, ale tieto pozitívne výsledky sa diali na úkor čoraz väčšieho zadlžovania štátu. Celkové smerovanie štátu bolo zamerané na dosahovanie krátkodobých výsledkov pred tými dlhodobými, ktoré majú oveľa väčší význam pre udržateľnosť rastu životnej úrovne a celistvej spokojnosti občanov so spôsobom, ktorý si Slovensko zvolilo po nadobudnutí svojej samostatnosti. Čoraz väčšia diferenciácia príjmov privádzala občanov k nespokojnosti, čo vyplývalo najmä z klientelizmu, úplatkárstva a nedostatočnej kontroly zo strany súdov, do ktorých taktiež vláda zasahovala podľa svojich vlastných záujmov (Erben – Novák, 1995, s. 30).

Osočovanie opozície narážalo tiež na ďalšie problémy, ktoré vláda nezvládla. Hlavný problém spočíval vo vysokej miere nezamestnanosti a regionálnych rozdieloch. Počas tohto obdobia vznikali na Slovensku až hladové doliny, pretože ľudia nemali absolútnu šancu na nájdenie si zamestnania. Minimálna snaha o prilákanie zahraničných

investorov tiež spôsobovala apatiu ľudí, ktorá narastala až do strachu z neistej budúcnosti bez perspektív akéhokoľvek zárobku.

Toto všetko by sa dialo v oveľa menšej miere ak by nedochádzalo ku korupcii v takmer všetkých oblastiach. Slabá snaha vlády o etiku a transparentnosť viedla až k nehospodárnemu nakladaniu s finančnými prostriedkami, tým pádom aj nespokojnosti občanov a k celkovej negatívnej klíme v spoločnosti, ktorá pretrvávala počas celých štyroch rokov volebného obdobia.

Snaha Vladimíra Mečiara udržať si politickú moc a vplyv mala negatívny vplyv na vývoj a napredovanie štátu. Jeho obrovská popularita a podpora občanov začala na konci tohto obdobia upadať, pretože verejnosť sa čoraz častejšie dozvedala o praktikách, ktoré vo vtedajšej vláde prevládali. Avšak všetky tieto skutočnosti a súvislosti sa dostali na verejnosť až po určitom čase. Môžeme tvrdiť s ohľadom na kauzy a tendre, ktoré boli v tomto období prítomné, že sa vládna koalícia snažila zakryť svoje pochybenia aj protizákonnými a protiústavnými krokmi.

2.1.1 Korupcia a netransparentnosť

Hlavný etický problém tohto obdobia spočíval v netransparentnosti, a to v oblasti ekonomickej sfére krajiny, tá sa vo všeobecnosti považuje za základný prvok vývoja hospodárskej politiky a celkového vývoja spoločnosti. Najdôležitejším prvkom štátu by malo byť vytváranie prostredia, ktoré je z hľadiska ekonomiky tvorené najmä fungujúcou konkurenciou a garantovanie možností pre každého rovnako, týkajúcich sa teda členov trhového prostredia. Vláda v programovom vyhlásení síce takúto zdravú súťaž garantovala, ale väčšina ekonómov to považovala iba za jeden z mnohých nesplnených volebných vyhlásení (Zirin, 1991, s. 27).

“Vláda si uvedomuje, že iba fungujúca hospodárska súťaž môže zabezpečiť ekonomickú efektívnosť, racionálnu alokáciu zdrojov, čo v konečnom dôsledku prispieva k zvýšeniu prospechu občanov – spotrebiteľov. V procese tvorby konkurenčného prostredia bude presadzovať ofenzívny prístup spojený s realizáciou systémových opatrení na makroekonomickej a mikroekonomickej úrovni. Ich cieľom bude uplatňovať princípy hospodárskej súťaže, odstraňovať prekážky jej pôsobenia a formovať konkurenčné trhové štruktúry v ekonomike” (Nižňanský – Jakoby, 1998, s. 33).

Etický problém tohto obdobia teda zasahuje najmä do oblasti slabého vynucovania zákonov a preferovanie istých podnikateľských kruhov malo za následok, že konkurenčné prostredie bolo na veľmi nízkej úrovni. Nové podnikateľské subjekty, ktoré vstúpili na trh sa snažili získať vplyv na vládnuce strany, hlavne HZDS, a s ich pomocou sa snažili pre seba zabezpečiť isté výhody, ktoré však boli k iným trhovým subjektom až diskriminačné (Nižňanský – Jakoby, 1998, s. 33).

Vláda mala pod svojim vplyvom prítlačlivé témy pre podnikateľov medzi, ktoré patrili dane, penále alebo verejné obstarávania. Najmä pri verejnom obstarávaní išlo o zákazky, ktoré boli veľmi vysoké, preto je absolútne nevýhodné pre štát, ak má takúto zákazku vopred určený víťaz, pričom existujú aj organizácie a spoločnosti s výhodnejšou ponukou a rovnakými službami.

Vysoké zákazky, ktoré takto získavali najmä organizácie, prepojené na jednu z vládnych troch strán za nadhodnotenú finančnú službu, boli tak rozšírené, že sa vyskytovali nielen v najvyššej vládnej politike, ale aj v politike samospráv. Najmarkantnejšie to bolo samozrejme v prípade politickej strany HZDS, ktorá disponovala najväčšou mocou vo vláde, jej členovia sa preto v mnohých prípadoch stali najväčšími privatizérmi v určitých oblastiach. Tolerovanie neefektívnej politiky jednotlivých spoločností vychádzalo zo skutočnosti, že za úspešnejších lídrov a podnikateľov firiem boli považovaní ľudia, ktorí netransparentne vynakladali prostriedky a dokázali dostať konkurenciu úplne do úzadia.

Takéto prostredie bolo vhodné pre vznik organizovaných skupín, zapríčinil to aj fakt, že výkonná moc bola z veľkej časti ignorovaná, pretože Slovenská informačná služba nespĺňala svoju funkciu a dokonca aj v jej radoch sa objavovali indície, že jej jednotliví členovia sú napojení na organizované skupiny. To malo za následok strach podnikateľov zo svojej činnosti, pretože sa častokrát stávali obeťami výpalníkov, to čiastočne nadväzovalo aj na vysokú mieru nezamestnanosti z dôvodu strachu podnikateľských subjektov rozšírenia svojej pôsobnosti a zamestnania väčšieho počtu pracovníkov. Nevýhoda podnikania sa premietla do krátkodobých aktivít v oblasti podnikania, bol preferovaný väčší zisk na úkor dlhodobějších investícií. Ekonomický rast preto nemohol byť dlhodobý, ale pohyboval sa a narastal periodicky, čo nemohlo byť aktívnym stimulom pre Slovenskú ekonomiku.

Izolovanosť Slovenska v tomto období narastala pričom vtedajšia vláda deklarovala úplne opačné ciele : “Hoci v rokoch 1994-1995 boli šance Slovenska vcelku dobré, politika bývalej vládnej koalície HZDS-SNS-ZRS v konečnom dôsledku spôsobila zlyhanie krajiny

v jej úsilí stať sa súčasťou integračných procesov v Európe. Slovenská republika nebola prizvaná do skupiny štátov, ktoré v roku 1999 vstúpili do NATO v rámci prvej vlny, nebola zaradená do skupiny pridružených krajín Európskej únie, s ktorými EÚ ako s prvými začala rokovať o riadnom členstve. Na rozdiel od susedných transformujúcich sa štátov (ČR, Maďarsko, Poľsko) sa SR nestala vo vtedajšom období ani členom OECD. A to všetko napriek tomu, že oficiálna vládna línia tieto ciele deklarovala” (Nižňanský – Jakoby, 1998, s. 12).

2.1.2 Privatizácia

Privatizácia patrí k tým najzložitejším a najviac diskutovaným nástrojom v rámci ekonomiky a mala by prebiehať s etickou transparentnosťou v jednotlivých sektoroch. Vláda pod vedením Vladimíra Mečiara si stanovila medzi svoje hlavné ciele transparentné privatizačné zámery avšak jednotlivé kroky v programovom vyhlásení neboli zadefinované, jednalo sa skôr o abstraktné záväzky.

“Vláda tiež deklarovala využívanie princípu súťaže na základe precízne formulovaného a zdôvodneného podnikateľského zámeru, ktorý bude rešpektovať osobitosti podniku a potreby jeho rozvoja” (Nižňanský – Jakoby, 1998, s. 45).

Skutočnosť, ktorá nasledovala bola však popretím etiky a základných princípov transparentnosti, prostredníctvom ktorej by sa privatizácia mala konať. Dochádzalo k reštrukturalizácii podnikov a ich častému vykrádaniu, ktoré sa dialo za účelom rozpredaja majetku štátu. Zamestnanci, ktorí boli súčasťou firiem a spoločností, v ktorých sa diala privatizácia neboli vôbec častokrát prizvaní k diskusii o tom ako by sa malo postupovať a ich názory boli ignorované alebo potláčané.

Koaličné strany, ktoré mali absolútnu kontrolu nad týmto procesom úplne oslabili orgány, ktoré by dohliadali na spravodlivosť v týchto oblastiach. Nástroje opozičných strán ako aj nezávislých inštitúcií boli minimalizované a tak nič nezabránilo tomu aby vládnuce strany prebrali absolútnu moc a presúvali finančné prostriedky ľuďom, ktorí boli napojení na vládu a mohli jej rozhodnutia korigovať podľa vlastných zámerov (Zirin, 1991, s. 26).

Rozpredávanie podnikov sa v tej dobe dostalo aj do verejného ohlasu či už domácich politológov, analytikov, ako aj zahraničných pozorovateľov. Kritika privatizácie dávala aj čiastočne odpoveď na to, ako môžu vo vládnej koalícii spolu koexistovať

politické strany, ktoré sa pohybujú a nachádzajú v opačnom poli politického spektra. Premiér a zároveň hlavný funkcionár vlády Vladimír Mečiar pôsobil ako vodca, a dokázal svojim vplyvom aj stmeliť strany ako ZRS a SNS. ZRS sa hlásilo k ľavicovej politike pričom SNS bola strana, ktorá pôsobila naopak v pravicovom spektre. Preto sa dá konštatovať, že privatizácia bola tým nevyhnutným dôvodom na spoluprácu týchto strán, išlo teda o akumulovanie moci z ekonomického hľadiska. Rast v hospodárstve bol v tomto vládnom období veľmi nevýrazný a netransparentné privatizačné praktiky sa premietali aj do života spoločnosti ako celku.

“Významné udalosti v slovenskej privatizácii, ktoré sa udiali v rokoch 1995 až 1998, ale najmä tie, ktoré sa odohrali po júni 1995, majú svoje pozadie v pôsobení záujmových skupín. Znamenajú vlastne plné presadenie sa štátno-manažérskej a priemyselnej lobby úzko zviazanej najmä s HZDS a s politickými a ekonomickými štruktúrami komunistického režimu a naopak takmer totálnu deštrukciu tzv. Nových ekonomických štruktúr, ktoré vznikli najmä na základe prvej vlny kupónovej privatizácie a sú spojené najmä s väčšími investičnými fondami a spoločnosťami. Veľmi dôležitou súčasťou rastu vplyvu priemyselnej manažérskej lobby je posilňovanie jej ekonomického zázemia. Súvisí to predovšetkým s rozrastajúcou sa spontánnou privatizáciou” (Nižňanský – Jakoby, 1998, s. 53).

Ako nezvratný dôkaz pre pozorovateľov a analytikov, že lobby z oblasti priemyslu bola veľmi silná, je ten, že na poste ministra hospodárstva sa v priebehu krátkeho obdobia od roku 1992 tento post vystriedal až päťkrát. Pričom nezávislí pozorovatelia konštatovali, že v každom prípade sa jednalo o reprezentanta a prívrženca lobbystických skupín.

Ďalšie dôkazy o tom, že vo vtedajšej vláde malo v privatizácii najvýznamnejšie postavenie HZDS deklaruje aj text z roku 1996, ktorý patril medzi interné dokumenty tejto strany. Odsek znie nasledovne: “Východiskom je založenie nových odborov zo základne zamestnancov tých podnikov, organizácii a inštitúcií, ktoré sú už dnes vo veľkej miere pretransformované a riadené vlastníckymi-manažmentmi , ktoré sú jednoznačne späté s programovým zameraním HZDS. Sú jeho prívržencami a svoje podnikateľské aktivity zakladajú na demokratickom charaktere štátu” (Nižňanský – Jakoby, 1998, s. 53).

Odmietanie snahy opozície, ktorá sa uchádzala o to, aby aj ona mala svojich členov vo Fonde národného majetku pramenili taktiež z neochoty a nevôle poslancov z radov vládnych koalíčných strán. Do úvahy pre nich neprichádzalo ani to, aby sa do parlamentu dostali návrhy na právne zmeny, ktoré by mali za následok aspoň čiastočné sledovanie činov koalície. Najmä tento prístup mal za následok to, že aj obyčajní občania boli

nespokojní s výsledkami vlády a jej netransparentného hospodárenia s verejnými financiami (Nižňanský – Reptová, 1999, s. 96).

2.1.3 Nízka životná úroveň a nezamestnanosť

Historicky prvá vláda samostatnej Slovenskej republiky nerešpektovaním etických princípov transparentnosti dosiahla aj negatívne výsledky celkovej životnej úrovne občanov, ako aj ich vysokú nezamestnanosť. Potreby občanov v danom volebnom období ako aj ich očakávania neboli naplnené. Sociálny a ekonomický status obyvateľov sa vo väčšine prípadov znížil, preto politika zasiahla do životov ľudí tak prudko, čo malo za následok volanie po zmene a uprednostňovanie iných strán z opozičného spektra, ako aj nárast ich preferencií.

Štatistické uvádzanie životnej úrovne síce vykazovalo nárast oproti minulosti, ale tieto štatistiky v žiadnom prípade neodzrkadľovali reálne dianie v spoločnosti, ktorá trpela nedostatkom finančných prostriedkov, čo priamo nadväzovalo na vysokú mieru nezamestnanosti v mnohých regiónoch Slovenska. Mečiar síce sľuboval zmenu avšak k jej pozitívnym efektom neprichádzalo, skôr sa prejavovala opačná tendencia:

„Doterajší vývin sociálnej úrovne ľudí prinášal v prevažnej miere negatívne dopady na životnú úroveň, sociálnu odkázanosť občanov, nezamestnanosť, ohrozenie rodín, prehĺbila sa sociálna nespravodlivosť v tvorbe a rozdeľovaní prostriedkov” (Sľuby a realita, 1998, s. 157).

Práve nezamestnanosť a pesimizmus, ktorý z nej plynul bol príčinou ďalších problémov, ktoré by sa neboli objavili, ak by vtedajšia vláda transformovala slovenskú politiku iným spôsobom s ohľadom na rešpektovanie morálky, s ktorou mali byť vtedajší vládni predstavitelia viac stotožnení a nehľadieť len na vlastný prospech. Makroekonomické ukazovatele síce vykazovali rast, ale realita bola iná, používali sa najmä na zastretie politických zlyhaní a narastajúcemu dlhu voči zahraničiu. Obrovská nezamestnanosť, ktorá častokrát prekračovala 14% sa stala celospoločenským problémom, na ktorý sa nevedelo nájsť efektívne riešenie, pretože dočasné opatrenia, ktoré zahŕňali iba sezónne práce nemohli riešiť túto skutočnosť. Z tohto dôvodu viacero ľudí podliehalo nebezpečenstvu, ktoré vyplývalo z rozšírenia návykových látok, pretože čierny trh bol

zaplavovaný novými drogami, ktoré boli dovtedy u nás neznáme a ich užívanie nebolo tak rozšírené, ako k tomu dochádzalo práve v tomto období (Sľuby a realita, 1998, s. 159).

Netransparentnosť vlády zasiahla do mnohých oblastí a nedodržiavanie etických princípov dosahovalo maximum v histórii Slovenskej republiky, preto pre zahraničie nebolo prijateľné aby Slovensko vstúpilo ešte v tomto období do Európskej únie. Vysoká nezamestnanosť a nízka životná úroveň bola s porovnaním so štátmi, ktoré už boli jej členmi, veľmi nízka a dobiehanie mohlo nastať až po celkovej zmene prístupu k riešeniu problémov, ktoré nastali po vzniku samostatnej Slovenskej republiky a s ktorými sa musel historicky nový štát vysporiadať už iba sám.

2.2 Obdobie rokov 1998 – 2006 za vlády Mikuláša Dzurindu

Práve volebné obdobie, ktoré nasledovalo po roku 1998 sa považuje za prelomové z hľadiska transparentnosti a etických princípov, ktoré sa dostávali čoraz viac do popredia. Vláda, ktorá sa dostala k moci si dala za svojej cieľ zefektívniť riadenie štátu, a to najmä pomocou transparentnosti, či už vo verejnom obstarávaní alebo celkovému prístupu k rôznym oblastiam spoločenského života ako je súdnictvo, polícia, štátna správa a mnohé ďalšie.

Medzi lídrov zmeny je považovaný prozápadne orientovaný novozvolený premiér, člen SDK – Mikuláš Dzurinda. Celková zmena, ktorá nastala po roku 1998 otvorila cestu Slovenskej republike k prístupovým rokovaniam do Európskej únie. Svojim charakterom a vnútornou organizáciou štátnej správy sa Slovensko priblížilo počas tohto obdobia členským krajinám a začínalo doháňať z ekonomického hľadiska aj okolité štáty, ktoré taktiež pristúpili k rokovaniu o členstve v EÚ.

Zmenou vládnej politiky teda došlo k otvoreniu sa voči zahraničiu, ktoré aj jasne deklarovalo, že spoločenská zmena bola žiaduca a očakávaná. Politická strana HZDS na čele s Vladimírom Mečiarom síce opäť získalo najväčšie percento hlasov, ale nemalo možnosti na zostavenie koalície. Deklarovaná zmena mala za následok menšie možnosti pre členov tejto politickej strany aby pokračovali v štýle vládnej politiky, ktorý bol typický po roku 1994, pretože teraz sa už nachádzali v opozícii. Nová vláda si získala zároveň aj väčšiu podporu zo strany mimovládnych organizácií, taktiež zefektívnil dialóg s

cirkevnými inštitúciami a vláda aj viac podporovala samotnú iniciatívu občanov v tomto sektore.

Demokraticky zmýšľajúci ľudia sa vo voľbách v roku 1998 zoskupili, pretože zmena musela prísť aj kvôli integračným snahám a ambíciám Slovenskej republiky zaradiť sa medzi vyspelé demokracie. Nové ekonomické opatrenia, ktoré zaviedla nová vláda však jej popularitu oslabili, ale ich nevyhnutnosť si mnohí ľudia uvedomovali. Snaha o nápravu nedôvery, ktorá vyúsťovala v apatiu k verejnému životu museli politici riešiť čo najväčšou spoluprácou s médiami, v ktorých obhajovali svoje kroky k náprave nežiaduceho stavu. Nový začiatok politickej kultúry v sebe zahŕňal zložky akceptácie médií, s ktorými nová vláda už vychádzala vo väčšej miere ako tomu bolo v minulosti (Mesežnikov – Ivantyšin, 1999, s.243-268).

Samozrejme ani toto obdobie sa však nezaobišlo bez káuz a rôznych etických a morálnych pochybností, ktoré sa objavovali počas celého vládnutia. Avšak medzi pozitíva, ktoré celkovo prevládajú patrí najmä ekonomická transformácia, zefektívnenie a celková stabilizácia financií. Širokospektrálnosť vlády však bola hlavným problémom, ktorý brzdil inak efektívny postup v rôznych oblastiach.

Medzi programové vyhlásenia vlády patrilo najmä rozvinutie občianskej spoločnosti, sociálnej politiky, rast životnej úrovne, väčšie zasadzovanie sa o ľudské práva a slobody, ako aj celkovú zmenu klímy pomocou dialógu s opozíciou. Jedným z prvých problémov, na ktoré sa vláda podujala bola privatizácia a jej spätná kontrola, ktorá sa zamerala na predchádzajúce volebné obdobie.

Základné ciele vlády vyplývali z programového vyhlásenia : „Vláda Slovenskej republiky predkladá Národnej rade Slovenskej republiky a občanom svojej vlasti program, ktorý je cestou k naplneniu týchto základných cieľov:

- Vnášať do života celej spoločnosti úsilie o spravodlivosť, slobodu, zodpovednosť, solidaritu, vládu zákona, poctivosť, rešpekt pred deľbou moci, podporu iniciatívy a aktivity ľudí, zasiahnuť proti chytráctvu, pohodlnosti, korupcii, kultu sily, nezodpovednosti a tendencii ku koncentrácii moci a bohatstva.
- Zastaviť hospodársky úpadok a stabilizovať ekonomiku.
- Vytvárať predpoklady na rast životnej úrovne ľudí.
- Budovať konkurencieschopnosť trhovej ekonomiky.
- Zabezpečiť ochranu života, zdravia a majetku občanov, trvalo udržateľného rozvoja a zlepšenie životného prostredia.
- Všestranne rozvíjať občiansku spoločnosť.

- Dosiahnuť členstvo SR v OECD, zaradenie Slovenskej republiky do prvej skupiny štátov pre rozšírenie Európskej únie a získať plnohodnotné členstvo SR v NATO” (Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky 1998).

“Získaním členstva v Európskej únii sa zavŕši niekoľkoročné úsilie o začlenenie našej krajiny do spoločenstva národov, ktoré spoločne presadzujú idey slobody, demokracie a ľudských práv. Nové možnosti a príležitosti spojené so vstupom SR do Európskej Únie sa ďalej týkajú zabezpečenia medzinárodného postavenia a bezpečnosti v rámci zoskupenia členských štátov, ako aj celkového zlepšenia, stransparentnenie a stabilizovanie trhového a sociálneho prostredia. Tieto dôvody by mali dominovať pri posudzovaní a hodnotení zmyslu a významu nášho vstupu do únie” (Kotvanová, 2002, s. 82).

Po voľbách v roku 1998 väčšina občanov očakávala radikálnu zmenu a za závažné problémy v spoločnosti považovali ľudia celkovo nízku životnú úroveň, nezamestnanosť, kriminalitu a organizovaný zločin, stav v zdravotníctve, ekonomiku, priebeh privatizácie, politiku a mieru demokracie, morálku a korupciu, ale aj sociálne problémy, ako sú drogy a alkohol. Túto štatistiku vytvoril Inštitút pre verejné otázky v januári 1999. Pri porovnaní s októbrom 1997 nasledoval mierny pokles nespokojnosti s problémami, ktoré súvisia s politikou a transparentnosťou. Ide najmä o mieru demokracie, s ktorou v roku 1997 nebolo spokojných až 38% občanov a v nasledujúcom období iba 15%. Malé zlepšenie nastalo aj v otázkach morálky a korupcie, v roku 1999, s ktorou nebolo spokojných 15%, oproti predchádzajúcemu výskumu to bolo zlepšenie, ale iba o 1 % (Mesežnikov – Ivantyšin, 1999, s.236-237).

Parlamentu, ktorý nastúpil v roku 1998, dôverovalo až 57% občanov, iba 28% z nich sa k novozvolenému obsadeniu parlamentu vyjadrilo negatívne. Prístup koalície k opozičným politickým stranám sa zlepšil, pretože nová vláda dávala viacej priestoru pre svojich oponentov a používala miernejšiu rétoriku než tomu bolo v prvom vládnom období z vtedajších radov koaličných strán (Mesežnikov – Ivantyšin, 1999, s.243-252).

Potreba skvalitnenia verejného života zahŕňala práve vstup do Európskej únie. Vysoký význam politici prisudzovali predovšetkým ekonomickým možnostiam a výhodám, ale možnosť vstúpiť do tohto zoskupenia štátov zahŕňala aj väčšiu vymožiteľnosť práva aj pre bežných občanov.¹

¹ Dobrým príkladom je Európsky súd pre ľudské práva, ktorý vznikol na základe potrieb zmluvných štátov, ale aj jednotlivcov, či skupín jednotlivcov, prípadne nevládných organizácií, ktoré môžu podať sťažnosť.

Pozitívne vyhliadky v oblasti ekonomiky však zatienili niektoré kauzy, ktoré mohli v budúcnosti vládnu koalíciu dostať do situácie, v ktorých by už nemala takú väčšinovú podporu zo strany občanov. Akokoľvek sa Mikuláš Dzurinda ako predseda vlády snažil dospieť k spoločnosti, v ktorej by sa neprejavovali politické kauzy a netraumatizovali verejnosť, ani on sa nevyhol tvrdej kritike, ktorá bola mierená na spochybňovanie jeho úmyslov. Mnohé pochybnosti mierili taktiež, ako to už bolo aj v predchádzajúcej vláde, na proces privatizácie a výbere najvýhodnejších kandidátov. Jeho osoba priniesla síce nové princípy do verejného a transparentnejšieho života, ale rôzne oblasti politiky prejavovali stále veľké známky korupcie (Slobodník, 2000, s.119).

2.2.1 Korupcia a netransparentnosť

Nová vláda prebrala krajinu v ťažkej hospodárskej situácii, ktorú charakterizuje zvyšovanie a rozmáhanie zločinnosti, utlačanie právneho poriadku. Zlá finančná situácia a vysoká zadlženosť štátu, ako aj neúnosne nadhodnotené čerpanie úrokov, prinútili novú vládu razantne konať a zmeniť doterajšie podmienky, ktoré znemožňovali ďalší rozvoj, či už v ekonomickej sfére alebo pri uplatňovaní práv bežných občanov. V spoločnosti panovala roztrieštenosť na základe ktorej určité skupiny ľudí preferovali zmenu a na strane druhej sa jej niektorí obávali.

Medzi hlavné priority vlády patrila väčšia transparentnosť, ako aj väčšia miera tolerancie, slobody a rovnoprávnosti. Rovnoprávnosť v zmysle slobodného presadzovania záujmov jedincov, ktoré sú v súlade s rešpektovaním právnych noriem. Ekonomické podvody a kriminalizácia tohto prostredia prinútili vládu zasadzovať sa o premenu spoločnosti k lepšiemu fungovaniu právneho poriadku.

Zlepšenie prehľadnosti a vymožitelnosti takej dôležitej oblasti ako je právo, sa vláda prihlásila k zlepšeniu transparentnosti a možnosti transformovania k lepšej a slobodnejšej spoločnosti. Za dôkaz toho, že sa to skutočne dialo vypovedá aj podpora organizácií, ktoré vznikali čoraz viac ako mimoštátne a štát ich vznik a rozvoj podporoval výraznejším spôsobom ako za predchádzajúcej vlády. Konkurenčné prostredie, ktoré v minulosti absentovalo, teraz dostávalo výraznejšie kontúry na základe, ktorých sa otvorili nové možnosti pre zahraničné spoločnosti, ktoré mohli vstúpiť na slovenský trh.

Významnejšie postavenie protimonopolného úradu zaručovalo výraznejšiemu zamedzovaniu klientelizmu a úplatkárstvu.

Vláda sa zaslazovala o opatrenia, ktoré mali skvalitniť rozpočtovú politiku a zamedzovať tak nehospodárnemu financovaniu. Prispela k tomu aj čoraz väčšia kontrola zo strany verejnosti, ktorá už nemala takú obmedzenú možnosť sledovania týchto transakcií a rozdeľovania finančných zdrojov zo štátneho rozpočtu.

Znižovanie deficitu a zadlženosti štátu voči zahraničiu bola ďalšia z priorit novej vlády. Aj to deklarovalo väčšiu snahu o zamedzenie neefektívneho vynakladania peňazí na iné a v mnohých prípadoch netransparentné účely. Tieto ciele boli prvým krokom k tomu aby Slovenská republika začala plniť zodpovednú rozpočtovú politiku, ktorá bola podmienkou toho aby sa hospodárstvo svojim charakterom začalo približovať k štátom, ktoré boli členmi EÚ.

Podnikateľské prostredie sa taktiež zlepšovalo, pretože vláda prijala také opatrenia, ktoré zvýšili možnosť zdravého konkurenčného boja medzi investormi. Dialo sa to však veľmi pomaly, pretože sa vláda musela prijať také opatrenia, ktoré v oblasti legislatívy a práva zasahovali do rôznych oblastí.

Avšak ani toto obdobie sa nevyhlo mnohým kauzám, ktoré oslabili dôveru verejnosti a nekritického prijatia novej vlády, i keď mala samozrejme aj veľa odporcov a prívržencov predchádzajúceho spôsobu vládnutia a smerovania krajiny. Mikuláš Dzurinda sa stal novým lídrom a podnecovateľom celospoločenskej zmeny a transformácie spoločnosti, ale ani on nedokázal kompletne zastaviť korupciu.

“Bol som premiérom osem rokov a napriek tomu som nedokázal do dôsledku presadiť účinné nástroje na boj s korupciou. Je to niečo, čo je pre mňa jednou z podstatných výziev do budúcnosti” (Dzurinda-Zeman, 2010, s. 200).

Napriek tomu však zásadne kritizoval hospodárenie predchádzajúcej vlády a najmä jej lídra Vladimíra Mečiara, ktorého obviňoval z toho, že ich upodozrieval zo sprisahania so Západnou Európou a nového smerovania Slovenskej republiky, ako aj väčšej otvorenosti zo strany spoločnosti.

2.2.2 Privatizácia strategických podnikov

Privatizácia po roku 1998, keď sa stal premiérom Mikuláš Dzurinda a predsedom vlády pre ekonomiku Ivan Mikloš, taktiež z SDKÚ-DS, nabrala transparentnejšiu formu, ale i v tomto období vznikali pochybnosti, ktoré ju sprevádzali pri privatizácií niektorých konkrétnych podnikov.

Medzi známe podniky, ktoré vláda sprivatizovala v tomto období to sú: Nafta a. s. Gbely, NsP a Slovenské telekomunikácie v roku 2000. V rokoch 2001 až 2002 vláda schválila najviac privatizačných procesov, ktoré za novej vlády nastali. Išlo o podniky, ale aj banky - Investičná a rozvojová banka, Slovenská sporiteľňa, Stredoslovenské kameňolomy, Slovenská poisťovňa, Novácke chemické závody v roku 2002, to boli podniky ako Transpetrol, SOLIVARY a. s. Prešov, Stredoslovenská energetika, Istrochem, ZSNP, Západoslovenská energetika, a. s., SPP. V rokoch 2003 a 2004 to boli niektoré nemocnice, autobusová doprava alebo vybrané kúpele. Najväčšia vlna kritiky však bola mierená na privatizáciu Slovenského plynárenského priemyslu.

Obrovské množstvo financií, ktoré po jeho privatizácii štát získal sa použili na časť platby vysokého štátneho dlhu, ktorý výrazne vzrástol počas rokov 1994 až 1998. Ďalej sa tieto prostriedky použili aj na pomoc obciam a mestám, ako aj na koncepciu dôchodkovej reformy, vysporiadanie cenových rozdielov tepla a úhradu národného zabezpečenia za bankové úroky. Medzi hlavných odporcov v tomto volebnom období patril líder opozičnej politickej strany SMER, ktorý otvorene kritizoval kroky vlády v procese privatizácie štátneho majetku. Ešte pred voľbami v roku 2006 sa zaviazal k tomu, že prehodnotí všetky zmluvy, ktoré pred ním podpísala a schválila vláda.

Argumentoval tým, že vtedajšia vláda privatizovala podniky hlboko pod cenu, ktorá mala byť podľa neho mnohonásobne vyššia, pretože týmto spôsobom štát prichádza o značnú časť finančných prostriedkov, čo v prípade záležitostí privatizácie znamenalo rádovo desiatky až stovky miliónov slovenských korún. Voľba strategického investora však nie je jednoduchá, možnosti štátu boli v tomto období aj časovo limitované, keďže vláda nevyhnutne potrebovala financie na znižovanie zadlženosti Slovenskej republiky a na prípravu štátu vstúpiť do Európskej únie, ktorá taktiež vyžadovala určité ekonomické záväzky, ktoré boli pre štát úplne nové. Rozpočet, prostredníctvom ktorého by štát naplnil túto požiadavku nevyhnutne počítal aj s privatizáciou týchto strategických podnikov (Krasko, 2006, s.1).

Veľká vlna odporu a kritiky vtedajšej opozície mierila predovšetkým na sprivatizovane Slovenského plynárenského priemyslu. Róbert Fico, ako vtedajší predseda najsilnejšej koalície strany SMER poukazoval na netransparentnosť pri privatizácii, ktorá sa týkala kurzovej straty, pretože tá nebola definovaná v privatizačnej zmluve. Prostredníctvom privatizácie získali svojim odkúpením v roku 2002 manažérsky dohľad nad podnikom zahraničné firmy Ruhrgaz a Gaz de France. Ich podiel predstavoval 49% celkovej hodnoty SPP. Vtedajšia vláda popierala akékoľvek podozrenia opozície a skôr ju obviňovala z toho, že práve týmto spôsobom si opozičné strany chcú získať sympatie voličov v nasledujúcich voľbách. Ivan Mikloš, ktorý bol jeden z hlavných predstaviteľov, ktorí dohodli odpredaj časti SPP sa obhajoval aj tým, že predseda SMER-u bol jedným z členov komisie, ktorá o tejto privatizácii rozhodla a mal teda prístup k dokumentom, ktoré obsahovali podrobnosti o privatizácii. Neskôr však z tejto komisie sám odišiel. Pravdepodobnosťou zostáva to, že predseda SMER-u sa snažil využiť túto populárnu tému pred voľbami a získať si tým priazeň voličov (Kern, 2008, s.1).

2.3 Obdobie rokov 2006-2010 za vlády Róberta Fica

Po voľbách v roku 2006 nastala výrazná zmena v riešení politických problémov na Slovensku. Líder najsilnejšej politickej strany SMER sa stal zároveň aj premiérom novej vlády. Bezprostredne po voľbách silneli obavy bývalej koalície, ako aj zahraničných politikov na to, aký štýl vládnutia zvolí nová koalícia a či Slovenská republika bude pokračovať v nastolenom trende vyváženého hospodárenia a zároveň vytrvá v nadštandardných vzťahoch s Európskou úniou. Najzásadnejšie obavy pramenili z toho, že SMER utvoril vládnu koalíciu so stranami, ktoré v zahraničí nemali veľmi dobrú povest'. Vladimír Mečiar a jeho strana HZDS mala za sebou rôzne pochybné tendre, ktoré sa týkali najmä jej hlavného predsedu. Zahraničné médiá poukazovali na to, že Róbert Fico sa snažil utvoriť takú koalíciu, v ktorej by mala jeho strana dominantné postavenie a určovala takmer celú vládnu politiku.

Slovenská národná strana, ktorá dotvárala koalíciu taktiež nemala veľmi dobré meno v zahraničí, pretože jej líder Ján Slotka bol už známy niektorými radikálnymi názormi a provokatívnymi vyhláseniami. Túto skutočnosť si všimli predovšetkým v Maďarsku, ktorého vtedajšia vláda sa netajila tým, že nie je spokojná s novým zložením vládnej

koalície na Slovensku. Existoval reálny predpoklad, že zahraničné vzťahy sa mierne zhoršia, i keď to koalíční lídri vôbec nepripúšťali. Neskôr sa však potvrdilo to, že vzťahy s Maďarskou republikou sa výrazne zhoršili, problémy však nevznikli iba zo strany Slovenska, ale aj vyjadreniami maďarských politikov alebo neochotou viesť konštruktívny dialóg.

Veľmi diskutovanou témou v spoločnosti a aj parlamente sa v tomto, ale aj minulých obdobiach stala otázka poslaneckej imunity politikov. K jej menšiemu dosahu však rovnako ako v predchádzajúcich obdobiach neprišlo, neochota niečo s touto veľmi citlivou otázkou pre spoločnosť urobiť, vedie u bežných občanov ku skepse a menšej dôveryhodnosti k akejkoľvek vláde, nielen k tomuto volebnému obdobiu a ich hlavným predstaviteľom, ktorí o tejto téme mohli viacej diskutovať aj v parlamente.

Zahraničné médiá považovali vládnu trojku za menej transparentnú aj z toho dôvodu, že HZDS a SNS figurovali vo vláde hneď po samostatnom vzniku Slovenskej republiky a toto obdobie bolo pre štát rozporuplné, pretože demokracia a transparentné vládnutie nefigurovali medzi prioritami týchto strán, ktoré to však samozrejme v tom čase popierali. V období po voľbách v roku 2006 sa však vyskytujú určité paralely so spôsobom vládnutia pred rokom 1998.

Ide najmä o nevýhodné tendre, podozrenia z nevýhodného hospodárenia vlády a celkovo k väčšej netransparentnosti pri zadávaní štátnych zákaziek. Z pohľadu etiky ide teda o zmenu politickej kultúry a otvorenosti voči občanom, ako aj kontroly zo strany verejnosti a prístupu k informáciám. Ide teda najmä o nepredkladanie zmlúv o zákazkách a tendroch, podozrenia spoločnosti a médií o napojení politikov na justíciu a ovplyvňovanie sudcov v ich rozhodovaní.

2.3.1 Nevýhodné tendre a zmena politickej kultúry

Politická kultúra po voľbách v roku 2006 sa zhoršila, dôkazom toho sú mnohé expresívne vyjadrenia vládnucich politikov, ako aj obviňovanie médií zo snáh prezentovať aktuálnu vládu v negatívnom svetle. Vládnuca koalícia neustále napádala médiá, pretože podľa ich názoru neinformovali o politickom dianí objektívne. Obviňovali ich najmä zo snáh na diskreditáciu konkrétnych politikov, a to predovšetkým v stranách HZDS a SNS. Avšak pochybnosti, ktoré vznikali, v prvom rade pri udeľovaní obrovských tendrov

a zákaziek boli veľakrát viac než opodstatnené, a to kvôli mnohým nejasnostiam, či už pri nezverejňovaní všetkých zmlúv a celkovému odpútavaniu pozornosti z týchto aktivít vlády, v ktorých mohla Slovenská republika prísť o veľké sumy v štátnom rozpočte.

Najznámejším tendrom, ktorý zaznamenala aj široká verejnosť sa stal tzv. "Nástenkový tender", pri ktorom existujú mnohé dôkazy o jeho netransparentnosti. Hlavnú úlohu v tomto tendri zohrali poslanci Marián Janušek a Igor Štefanov. Mandátový a imunitný výbor sa zaoberal návrhom na odňatie poslaneckej imunity Igora Štefanova, celkovo sa jednalo o zákazku za 120 miliónov eur.

Európska komisia v roku 2009 prešetrila túto pochybnú a predraženú zákazku, pričom zistila pochybenia, pre ktoré musela Slovenská republika zaplatiť 11 miliónov eur ako sankciu za jeho realizovanie. Vyhotovenie zákaziek so súvisom na konkrétne firmy, ktoré mali takýmto spôsobom vopred zaistené ich zazmluvnenie bolo dokázané na základe dôkazov takto vopred vzniknutých zmlúv ešte pred tým, ako vôbec začalo akékoľvek výberové konanie. Firmy, s ktorými boli podpísané zmluvy - Avocat a Zamedia boli podľa dôkazov napojené na vládnucu politickú stranu SNS. Klientelizmus a netransparentnosť v zabezpečení verejného obstarávania viedol aj k poklesu popularity vlády, ale najmä vtedajšej koalícnej strane SNS (Filo, 2011, s.1).

Predložené argumenty, ktoré ponúkol Igor Štefanov, ktorý sa stal následníkom Mariána Januška na poste ministra výstavby nezahŕňali žiadne vysvetlenia, ktoré by ospravedlňovali jeho predchodcu, ale naopak sa zistilo, že aj jeho osobe sú blízke tieto firmy, ktoré takúto nevýhodnú zákazku pre štát dostali. Analýza minutých prostriedkov bola vtedajšiemu premiérovi Ficovi referovaná iba ústnou formou, čo samozrejme dáva predpoklad pre ďalšie podozrenia z neefektívneho hospodárenia a pochybného verejného obstarávania v danom volebnom období (Tódová, 2009,s.1).

Politická kultúra sa zmenila predovšetkým v tom zmysle, že vládnuca koalícia a lídri týchto troch strán boli podozriví z toho, že sa snažia podržať svojich ministrov aj za cenu toho, že očividne u nich došlo k pochybeniu. Snaha o ich udržanie a zbavenie ich zodpovednosti za mnohé kauzy viedla až k veľmi výraznej kritike, či už zo strany verejnosti alebo mimovládnych organizácií. SMER ako najsilnejšia koalícna strana s najväčšou podporou zo strany verejnosti vo voľbách sa snažil obhajovať ministrov aj z politických strán SNS a HZDS.

Vladimír Mečiar a jeho strana sa dostali v roku 2007 do podozrenia v súvislosti s kauzou podhodnoteného predaja pozemkov pri Veľkom Slavkove. Jednalo sa o lukratívne pozemky, ktoré boli z hľadiska ich využiteľnosti pri predaji absolútne

nedocenené. Podozrenie vzniklo, keď sa tieto pozemky dostali k Milanovi Bališovi z firmy GVM, ktorá mala priamy kontakt na vtedy vládnucu politickú stranu HZDS. Pozemky, ktoré táto firma odkúpila sa podľa znalcov pohybujú v hodnote vyše pol miliardy slovenských korún, pričom podozrivá firma ich získala iba za 13 miliónov korún. Trhová hodnota týchto pozemkov sa zmenila, keď sa prekvalifikovali z ornej pôdy na stavebné parcely. Je teda veľmi podozrivé, že sa k týmto pozemkom za tak nízku cenu dostal človek blízky HZDS. Mimovládne organizácie upozorňovali na netransparentnosť v rámci tejto kauzy a následne médiá túto kauzu medializovali. Neetické konanie bolo aj pre bežnú spoločnosť úplne zrejmé a táto kauza nepochybne vyústila aj do stále klesajúcej popularity HZDS a jej predsedu, ktorý čelil poklesu sympatií už od roku 1998 (Šelestiaková, 2007, s.1).

2.3.2 Podozrenia z nevýhodného hospodárenia vlády

Samotné nevýhodné hospodárenie vlády spočívalo aj na tom, že existovali podozrenia na preferovanie určitých kandidátov, ktorí neponúkli štátu pri verejnom obstarávaní najnižšiu ponuku. Najväčším a najkontroverzejším tendrom za vlády Róberta Fica, to bola kauza, ktorá sa týkala zákazky pre firmu, ktorá mala vytvoriť nový mýtny systém. Išlo o jednu z najväčších zákaziek, ktoré boli počas samostatnej Slovenskej republiky vypísané.

V ponuke boli až štyri firmy, ktoré sa uchádzali o vybudovanie nového systému elektronického mýta. Významný rozdiel v cene, ktoré tieto subjekty ponúkli bol veľmi vysoký. Najlacnejšia ponuka od spoločnosti Slovakpass bola vo výške 19.006 mld.Sk, pričom víťazná spoločnosť SkyToll ponúkla vybudovanie až za 25.67 mld. Sk. Rozdiel je teda až 6.664 mld. Sk. Išlo teda o legitímne pridelenie zákazky, avšak výnimočne predraženej a dôvody, ktoré uviedla vládnuca strana SMER a jej vtedajší minister výstavby Ľubomír Vážny neuspokojili verejnosť a dokonca ani vtedajších koalíčných partnerov tejto koalície strany (Ročkár, 2010, s.1).

Ďalším významným a kritizovaným tendrom je kauza v spojitosti so stranou SNS. Tá mala pod svojim vplyvom Ministerstvo životného prostredia. V decembri roku 2008 sa začínali medializovať a odhaľovať pochybnosť z predaja emisných kvót. Tieto voľné emisie boli predané vtedajším ministrom za SNS Jánom Chrbetom, za nevýhodných podmienok firme Interblue Group. Ten bol aj viackrát vyzvaný aby predložil zmluvu, ktorú

s touto firmou ministerstvo uzavrelo. V roku 2009 bol Ján Chrbet aj odvolaný, pretože vyšlo najavo, že Slovenská republika predala tieto emisie za polovičnú cenu ako susedné štáty, ktoré vybrali pre seba oveľa výhodnejšie ponuky. Na jeho miesto bol následne dosadený Viliam Turský, ktorému sa však nevýhodnú zmluvu nakoniec nepodarilo zrušiť. Krátke obdobie po ňom viedol Ministerstvo životného prostredia nominant za SMER Dušan Čaplovič a neskôr bol vybraný Jozef Medveď. Vtedajšia opozícia tvrdila, že takýmto netransparentným výberom prišiel štát minimálne o 2 mld Sk (Filo, 2011,s.1).

Veľmi diskutovaným problémom je aj súčasné podozrenie z prepojenia podnikateľa Juraja Širokého na politickú stranu SMER. Vedenie strany to samozrejme odmietalo, ale faktom zostáva, že firmám, v ktorých má veľmi významný podiel sa darilo získavať štátne zákazky v rôznych oblastiach. Ide napríklad o spoločnosti Váhostav, ktorá stavala niektoré úseky diaľnice D1 a R1. Klientelizmus je známy aj z pridelenia zákazky na obnovu a rekonštrukciu Bratislavského hradu, kde síce firma Juraja Širokého bola jediným kandidátom, ale vyšli najavo skutočnosti, že podmienky pre uchádzačov boli určené presne pre firmu, ktorú vlastnil Juraj Široký. Rozšírenosť priateľských väzieb je v tomto volebnom období veľmi dobre čitateľná, a pretože neexistuje spôsob, ako dokázať, že podozriví politici konajú na základe pohnútok, ktoré dávajú výhodu ich známym a podporovateľom je veľmi ťažko dokázateľné práve takéto konanie (Kóňa, 2008,s.1).

Neadekvátne hospodárenie a zadlžovanie štátu vo volebnom období 2006 až 2010 je oveľa rozsiahlejšie. Pričom tieto vybrané etické problémy naznačujú ich character, ktorý sa vyznačuje klientelizmom, zastieraním problémov a netransparentnosťou.

2.4 Aktuálne etické problémy v slovenskej politike

Súčasný stav slovenskej politickej scény je charakterizovaný množstvom etických problémov, a pretože nie všetky problémy dokáže vyriešiť diskusia a právne normy, i keď práve tie sa na tom vo veľkej miere podieľajú, vytvára sa teda priestor pre etiku, ktorá by mala mať vysokú prioritu a dá sa povedať, že ju aj nadobúda pod tlakom občanov a médií, ktoré sa venujú politickým problémom a kauzám.

V práci neopisujeme dianie po predčasných voľbách 10.3. 2012 , pretože nové kauzy sa objavia až po určitom čase po tom čo nastúpila nová vláda, ktorá pozostáva iba z politickej strany SMER-SD. Túto politickú stranu v súčasnosti preferuje drvivá väčšina

voličov, čo dokázali aj výsledky volieb, kde SMER-SD získal až 44,41% všetkých odovzdaných platných hlasov. Do opozície sa dostalo až ďalších päť politických strán. Druhé skončilo Kresťanskodemokratické hnutie so ziskom 8,82% hlasov, na tretej priečke skončili Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti so ziskom 8,55% hlasov. Most-Híd podporilo 6,89% oprávnených voličov. Na posledných dvoch priečkach z politických strán, ktoré sa dostali do parlamentu skončili subjekty, ktorým poškodili najmä kauzy korupčného charakteru bezprostredne pred voľbami. Slovenská demokratická a kresťanská únia získala 6,09% , čo znamená výrazný prepad oproti predchádzajúcim parlamentným voľbám do NR SR. S najnižším počtom poslancov pôsobí v parlamente politická strana Sloboda a solidarita so ziskom 5,88% odovzdaných hlasov.

Najznámejšou kauzou, ktorá mala obrovský vplyv na vnímanie korupcie v Slovenskej republike, bola a v súčasnosti aj je, je tzv. Spis Gorila, ktorý obsahuje údajné záznamy SIS z odposluchov bytu, kde sa navzájom stretávali čelní predstavitelia politických strán s osobami, ktoré pôsobia v podnikateľskej sfére.

Do obvinení sa dostala najmä firma Penta, ktorá čelí mnohým obvineniam a podozreniam z ovplyvňovaní vrcholných politických špičiek. Tieto obvinenia však Jaroslav Haščák, ako vrcholný predstaviteľ Penty odmieta. Novinár Tom Nicholson, ktorý tvrdí, že sa k nemu dostal tento spis už pred dvoma rokmi, poukázal na to, že čelil rôznym hrozbám, iba kvôli tomu, aby sa tento spis nedostal na verejnosť. Neskôr však prenikol na internet. O pravosti Spisu sa vedie vyšetrovanie, ktoré potvrdzuje, že väčšina z neho sa zakladá na skutočných udalostiach. V marci 2012 padli aj prvé obvinenia, ktorým čelí bývalý poslanec NRSR Pavol Rusko, ako aj Anna Bubeníková, ktorá bola odvolaná z vedenia Fondu Národného Majetku. Pavol Rusko čelil podozreniu z netransparentnej privatizácie Paroplynového cyklu z roku 2004.

Kauza Gorila mala obrovský vplyv na formovanie verejnej mienky, ako aj vzrastanie tlaku verejnosti aby sa táto kauza vyšetrila. Toto vyšetrovanie neustále prebieha a bývalý Minister vnútra Daniel Lipšic ubezpečoval verejnosť, že kauzu takýchto rozmerov nebude môcť ani nová vláda ignorovať. Trvanie na prešetrení kauzy deklarovali všetci lídri politických strán. Z tejto kauzy vyplýva, že financovanie politických strán je pravdepodobne podhodnotené a preto tieto strany hľadajú pokrytie svojich finančných záujmov aj v súkromných oblastiach. Avšak podozrenia z nezákonného obohacovania sa upriamujú aj na jednotlivcov, ktorý rozhodujú o zmluvách nevýhodných pre štát. Demokratické princípy v Slovenskej republike ešte nie sú plne rozvinuté, pretože ovplyvňovanie politickej špičky prostredníctvom finančných skupín je nezákonné, preto

musí nová vláda upriamiť pozornosť na jeden z najväčších problémov v štáte, a tým korupcia nepochybne je (Nejedlý, 2012, s.1).

Ďalšou kauzou, ktorá vyvolala nevoľu občanov je tzv. Kauza Sasanka, ktorá upriamila pozornosť na predsedu politickej strany SaS Richarda Sulíka, ktorý sa stretával so súkromným podnikateľom, Mariánom Kočnerom.

Richard Sulík preferoval za Predsedu vlády Ivana Mikloša, ktorý mal podľa neho lepšie predpoklady pre túto funkciu, vyplýva to z tajnej nahrávky, ktorá sa objavila na internete. Iveta Radičová ako Predsedníčka vlády odsúdila pred voľbami stretávanie Sulíka s Kočnerom, pretože takéto stretnutia s kontroverznými podnikateľmi pôsobia na verejnosti veľmi nedôveryhodne. Richard Sulík pred voľbami navrhol, že ak mu voliči nedajú dostatok hlasov a neuprednostnia ho pred jeho straníckymi kolegami, tak odíde z vedenia strany. Táto kauza istým spôsobom uškodila strane SaS, pretože v posledných parlamentných voľbách zaznamenala politická strana zníženie svojej voličskej základne (SITA, 2012, s.1)

V predchádzajúcom volebnom období tvorili vládnu koalíciu politickej strany Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana (SDKÚ-DS), Sloboda a Solidarita (SaS), Kresťanskodemokratické hnutie (KDH) a Most-híd. Do opozície sa dostali strany SMER, Hnutie za demokratické Slovensko (HZDS) a Slovenská národná strana (SNS). Nová vláda, ktorá vznikla po roku 2010 bola pre mnohých voličov alternatívou k predošlému volebnému obdobiu. Novou politickou stranou, ktorá sa dostala prvýkrát do vlády a parlamentu, bola Sloboda a Solidarita, ktorá verejne vystupovala proti predchádzajúcej vládnej koalícii a vychádzala najmä z morálnych pochybení, z ktorých bola podozrivá.

Na týchto podozreniach, ale aj verejne dokázaných kauzách čiastočne postavila aj svoj volebný program, ktorý bol alternatívou k predchádzajúcemu vládnutiu SMER-u, HZDS a SNS. Medzi etické problémy, ktorými sa v tomto období slovenská verejnosť najviac zaoberala, patrila poslanecká imunita, platy poslancov, predražené vládne autá, ako aj zákon o práve na odpoveď. Práve z tohto dôvodu iniciovala strana SaS v roku 2010 po svojom nástupe do vlády referendum, na ktorom z veľkej časti postavila aj svoju predvolebnú kampaň.

Okrem zmienených etických problémov sa v ňom kládli otázky aj o zrušení koncesionárskych poplatkov a zavedenia volieb cez internet, či znížení počtu poslancov v Národnej Rade. Obsahovalo teda šesť otázok, z ktorých sa štyri týkali najmä etického konania politikov. Referendum bolo síce neplatné, pretože sa na ňom zúčastnilo iba

22.84% právoplatných voličov, ale podľa mnohých názorov nezávislých politológov bola táto iniciatíva správna. Opozícia odsúdila referendum na základe toho, že sa predpokladala nízka účasť voličov, ako aj toho, že finančné prostriedky, ktoré sa na toto referendum vynaložili boli zbytočné.

Politická kultúra sa podľa nezávislých politológov, ako aj mimovládnych organizácií po roku 2010, zlepšila. Veľkú zásluhu na tom mala aj nová predsedníčka vlády Iveta Radičová, ktorej politické ciele zahŕňali aj zvýšenie transparentnosti a väčšej dôveryhodnosti voči vláde od bežných občanov. Pozitívnejšie hodnotenie k novej politickej zostave zaujalo aj zahraničie, ktoré skôr preferuje mierne pravicové orientovanie vlády a menšie sklony k zadlžovaniu Slovenskej republiky. Samozrejmosťou však je, že aj súčasná vláda čelila a čelí mnohým kauzám, ktoré znižujú jej dôveryhodnosť a morálny status.

Prvá kauza, ktorú musela vládna koalícia riešiť niekoľko mesiacov po jej nástupe, bola kauza týkajúca sa výberu nového sídla daňového úradu v Košiciach. Daňový úrad mal byť presťahovaný do budovy, ktorú vlastní nitrianska spoločnosť Nitra Invest, pričom jej majiteľ Ondrej Ščurka figuruje ako okresný šéf vládnucej strany SDKÚ-DS v Nitre. Niektoré mimovládne organizácie poukazovali na to, že prišlo ku klientelizmu a preto premiérka Iveta Radičová vypísala znovu verejnú súťaž na prenájom budovy, kde bude daňové riaditeľstvo sídliť, opätovne však túto súťaž vyhrala rovnaká budova. Transparency International, ktorá najviac vystupovala proti dohodnutej zákazke odporučila vláde vypísať ešte jedenkrát verejnú súťaž, pretože vyčítali vláde, že korigovali podmienky na túto zákazku presne na mieru dotyčnej firme. Ivan Mikloš, ako minister financií za súčasnú vládu však zamietol výhrady mimovládnych organizácií s odvolaním sa na to, že nebol porušený žiadny zákon. Za následok tejto kauzy odstúpil zo svojho postu riaditeľ Daňového riaditeľstva Miroslav Mikulčík, ktorý tak urobil aj pod určitým tlakom premiérky. Tá zaujala voči tejto kauze odsudzujúce stanovisko, ale napriek tomu sa ju opozícia pokúšala v parlamente odvolať, ale neúspešne (Luppová, 2011, s.1).

Túto kauzu kritizoval aj nezávislý poslanec Igor Matovič, ktorý vystúpil zo strany SaS na začiatku volebného obdobia. Poukazoval na to, že sa neuskutočnila žiadna verejná výzva zo strany Daňového úradu a celková argumentácia úradu sa zakladala iba na dôvodoch, ktoré boli všeobecné. Zmluva, ktorú podpísalo Daňové riaditeľstvo v Košiciach bola teda pre štát s najväčšou pravdepodobnosťou veľmi nevýhodná. Na podozrenia z neadekvátneho hospodárenia však upozornil už predseda SMERu-SD Róbert Fico predovšetkým tým, že ako ďalšie pôsobenie úradu bola vybratá budova, ktorá spadá pod

majetok firmy Nitra Invest. Vyvodené personálne dôsledky zahŕňali teda výmenu vedenia, napriek tomu, že v začiatkoch vyšetrovania celej kauzy obhajovala činy Miroslava Mikulčíka (Bariak, 2011,s.1).

Avšak aj napriek týmto pochybeniam urobila predchádzajúca vláda veľa krokov pre zlepšenie súčasného stavu transparentnosti. Od začiatku roka 2011 majú samosprávy, štátne inštitúcie, ako aj firmy zriadené zákonom povinnosť uverejňovať realizované zmluvy na internet. Na zriadenie takéhoto zákona bolo potrebné upraviť Občiansky zákonník, Obchodný zákonník a tým pádom aj realizovať zákon o slobodnom prístupe k informáciám pre občanov na internete.

Ktokoľvek z radov bežných občanov má teda možnosť zistiť si na aké aktivity mŕňajú peniaze ministerstvá, verejnoprávne inštitúcie, ako aj možnosť nahliadnuť do celkovej rozpočtovej politiky. Zverejňovanie zmlúv prebieha zaregistrovaním sa v systéme a následným zaslaním zmluvy v elektronickej podobe.

Zákon stanovuje päťdňovú lehotu počas ktorej by mali byť zmluvy uvedené na internete. Určité problémy pri nahrávaní zmlúv mali zástupcovia samospráv, následne sa však odstránili, nezrovnalosti v systéme rieši ministerstvo spravodlivosti, kde sa podávajú aj podnety na zlepšenie fungovania tohto systému. V marci roku 2011 vydala vláda korekciu zákona, pričom pozmenila to, že na internete sa už nebudú musieť zverejňovať zmluvy a faktúry pod hodnotu tisíc eur. Toto nariadenie sa týka miest, obcí, ako aj vyšších územných celkov.

Nariadenie o zverejňovaní zmlúv na internete nepochybne prispelo k väčšej kontrole verejnosti na celkové rozpočtové dianie nielen v štáte, ale aj v konkrétnych oblastiach, v ktorej napríklad občan žije a zaujíma sa o hospodárenie predstaviteľov samosprávy. Takéto opatrenie nepochybne odrádza vedenie samosprávy, ako aj štátnych inštitúcií od rôznych špekulácií a upravovaniu faktúr, respektíve od protizákonného chovania, ktoré sa týmto opatrením stáva ťažšie utajiteľným.

Predchádzajúca vládna koalícia čelila mnohým problémom, ktoré sú však vlastné každej vláde. Nové napätia a nezhody vznikajú aj kvôli finančnej kríze, ktorá ešte stále pretrváva a nový systém, ktorý sa netýka iba Slovenska, či Európskej Únie, ale je previazaný a globalizovaný s celým svetom, kladie stále nové prekážky k ľahšiemu ekonomickému rozvoju väčšiny krajín.

Nedostatok finančných prostriedkov a investícií má za následok znižovanie počtu pracovných pozícií, ako aj zvyšovanie daní. Preto sú občania krajiny veľmi citliví na kauzy, tendre a pochybenia vlády, pretože týmto spôsobom štát prichádza o finančné

prostriedky, ktorých je málo. Všetky tieto problémy vyúsťujú k tomu, že politici častokrát porušujú zákon, respektíve ho zneužívajú a tým poškodzujú politickú kultúru, ako aj slušnosť v politike.

3. Riešenie etických problémov v slovenskej politike

Návrhy na zlepšenie etického a transparentného diania v politike zahŕňajú viaceré opatrenia, ktoré musia byť prijaté, rešpektované a ich nedodržiavanie sankcionované. Politika je však oblasť ľudskej činnosti, ktorá väčšinou núti ľudí, ktorí sa v nej pohybujú správať sa iba v rámci právnych zákonov a teda nepodliehať ďalšiemu obmedzovaniu aj z etického hľadiska.

Boj proti korupcii musí prebiehať v rôznych oblastiach spoločenského a politického života. Týka sa tém ako sú napríklad dotácie a eurofondy, transparentnosť v štátnej správe, zdravotníctve, legálne financovanie politických strán, verejné obstarávanie, infozákon, súdnictvo, polícia. Transparentnosť kladie dôraz na legálne čerpanie, mňanie, ako aj hospodárenie najmä s verejnými financiami.

Kľúčovým riešením napríklad vo verejnom obstarávaní je tzv. "súťaž", ide o riešenia, ktoré sú pre štát najvýhodnejšie, avšak vždy neplatí, že najlacnejšia ponuka z finančného hľadiska je tá najvýhodnejšia, pôsobenie viacerých faktorov je zrejmé, ale najdôležitejší spočíva v transparentnej súťaži rôznych ponúk. Tvorba webov, ktoré zahŕňajú všetky informácie ohľadne dostupných informácií o rôznych rozhodnutiach a službách v rámci štátu by mali byť samozrejmosťou. Ide napríklad o zverejňovanie súdnych rozhodnutí, dotácii eurofondov, respektíve akýchkoľvek zmlúv a faktúr.

Je veľmi veľa faktorov, ktoré zohrávajú nezameniteľnú úlohu pri budovaní transparentného a prehľadnejšieho prostredia, ktoré by zabezpečovali čoraz väčšiu prioritu etiky v tomto procese. Slovenská republika prešla mnohými zmenami od jej vzniku a všeobecný vývoj smeruje práve k väčšiemu vynucovaniu eticky prijateľného správania väčšiny politikov. Tento proces vo veľkej miere podporuje aj EÚ, ktorej prioritou je odhaľovanie a sankcionovanie v prípade, ak sa potvrdí, že štát alebo konkrétny politik sa zachoval neeticky. Samozrejme v tomto smere sa nedá hovoriť o sankcionovaní, ktoré poskytuje právny poriadok, ale existujú nástroje, ktoré potláčajú aj tento druh neadekvátneho chovania.

Slovenská spoločnosť sa postupne pridáva ku krajinám, ktoré sa zasadujú o tvrdé kontrolovanie vládnych strán a ich činiteľov a v prípade, že prichádza k nejasnostiam alebo utajovaniu, tak sa spoločnosť snaží aj prostredníctvom médií o dosiahnutie väčšej spravodlivosti a transparentnosti. Tento proces však ešte zďaleka nefunguje plnohodnotne,

ale nástroje, ktoré sa kvôli tomu prijímajú sa presadzujú stále vo väčšej miere a prichádza aj jeho zdokonaľovanie.

3.1 Etika a jej vplyv na konkurenčné prostredie

Konkurenčné prostredie je jedným z hlavných faktorov, ktoré majú vplyv nielen na ekonomické fungovanie štátu, ale aj na celospoločenskú klímu, ktorá v danom štáte panuje. Ide teda najmä o princípy, ktoré zahŕňajú zdravú ekonomickú súťaž v rámci ktorej dochádza k legálnemu boju o presadzovanie svojich aktivít na trhu alebo v spoločnosti. Konkurenčné prostredie možno dosiahnuť transparentnými spôsobmi, ako sú napríklad: „

- nastolenie a uplatňovanie zákonov, vrátane nástrojov na ich vynucovanie
- posilnenie kontroly dodržiavania platobnej disciplíny
- vytvorenie podmienok pre transparentné spustenie konkurzov na stratové a krachujúce podniky
- odstránenie podmienok, ktoré umožňujú rast klientelizmu a korupcie a uskutočniť analýzu personálnych a kapitálových prepojení v podnikateľských subjektoch z pohľadu konkurenčných štruktúr trhu
- minimalizovať vplyv podsvetia na činnosť podnikateľských subjektov
- eliminovať vplyv priemyselnej lobby na hospodársku politiku štátu
- zabezpečiť ochranu minoritných akcionárov
- konsolidovať situáciu v strategických podnikoch
- podporiť trhové prostredie minimalizovaním účasti štátu v ekonomike
- vytvorenie podmienok pre vstup zahraničných investorov“ (Nižňanský – Jakoby, 1998, s. 164).

Úloha etiky v tomto procese spočíva v nastolení nielen právneho poriadku, ktorý je vynucovaný z hľadiska legality daného konkurenčného prostredia, ale o uvedomovanie si širších možností pri zlepšení, skvalitnení, ale najmä rozšírení konkurenčného prostredia. Ak sa stane takéto prostredie samozrejmosťou, potom možno hovoriť o vhodných podmienkach pre budúci rozvoj a zároveň dlhodobý hospodársky rast.

Rast konkurenčného prostredia núti monopolné podniky k racionalizácii požadovaných súm a tým prispieva k čoraz väčšej diferenciacii možností, ktoré sa pre nás otvárajú so vstupmi ďalších firiem na náš trh. Z etického hľadiska v takýchto prípadoch

dochádza čoraz ťažšie k monopolizácii vyhradených subjektov a ich obrovského vplyvu, z ktorých vyplýva neadekvátnosť trhových cien v jednotlivých hospodárskych sektoroch. Štát by nemal tolerovať akýkoľvek nátlak zo strany obrovských firiem a korporácií, ktoré boli ešte v nedávnom období na trhu vo výsostnom postavení.

Zdravé konkurenčné prostredie vytvára pre spoločnosť možnosť voľby, ako aj znižujúce využívanie moci spoločností alebo firiem, ktoré mali v minulosti jedinečné postavenie, čo ďalej predstavuje progres celého štátu k diferencovanejším a lepším hodnotám.

3.2 Možnosti predchádzania korupcie v politickom prostredí

Riešenie problému korupcie sa netýka výlučne iba Slovenskej republiky, ale je problémom každého politického zriadenia na svete. Všeobecne platí, že ak dané zriadenie netrpí pod vplyvom korupcie, tak má oveľa vyššiu šancu na ekonomický rast, ale tento závažný problém sa netýka výlučne hospodárskej oblasti, ide najmä o celospoločenský úpadok a morálny problém ak sa korupcia nepotláča, tak negatívnym spôsobom zasahuje do politického vývoja krajiny. Medzi základné opatrenia pre boj s korupciou pomenovala agentúra Transparency International body, ktoré je nutné zlepšiť, aby sa korupcii predchádzalo, dotýkajú sa rôznych oblastí: (Sičáková-Zemanovičová-Nechala, 2002, s. 24)“

- Prijatie zákona o slobodnom prístupe k informáciám
- Začatie postupnej elektronizácie úradov a poskytovania informácií na internete
- Vzdelávacie projekty realizované mimovládnyimi organizáciami
- Novelizácia ústavy (v časti NKÚ SR, Súdna rada, Samospráva)
- Realizácia auditu ústredných orgánov štátnej správy
- Novelizácia Trestného poriadku a Trestného zákona
- Realizácia privatizácie (zmenšovanie vplyvu štátu a čiastočné zavádzanie prvkov transparentnosti)
- Zverejnenie databázy čerpania prostriedkov predvstupovej pomoci na internetových stránkach
- Zmeny v oblasti verejného obstarávania
- Realizácia niektorých zmien v súdnictve

- Zavedenie rozhodcovského konania
- Zriadenie inštitútu ombudsmana
- Zrušenie štátnych fondov
- Prijatie Národného programu boja proti korupcii ako východiska protikorupčnej politiky
- Prijatie zákona o štátnej službe
- Vypracovanie štátnej licenčnej politiky
- Prijatie a implementácia zákona o ochrane utajovaných skutočností
- Vytvorenie legislatívneho inštitucionálneho rámca pre reformu verejnej správy
- Prijatie zákona o verejnej službe
- Zmeny vo financovaní politických strán”

Niektoré z navrhovaných zmien sa už udiali respektíve sa uskutočňujú. Každá vláda má však odlišnú predstavu ako s korupciou bojovať. Jej úplná eliminácia je však nepravdepodobná. Trestné činy, ktoré spadajú pod korupciu sú trestný čin podplácania, prijímania úplatku, ale taktiež aj nepriama korupcia. Neoprávnené výhody, ktoré vyplývajú z úplatkov sa delia na typy majetkového charakteru alebo nemajetkového. V prvom prípade ide poskytnutie peňažného prostriedku za službu, v druhom sa očakáva od prijímateľa vykonanie určitej protislužby.

V súvislosti s riešením korupcie vzniká priestor aj pre bežných občanov, ak majú informácie, ktoré jej nasvedčujú majú viacero možností, ktorými môžu začať riešiť danú situáciu. V prvom rade by sa mali obrátiť na políciu a prokuratúru. Je povinnosťou každého občana túto možnosť využiť, pretože aj neoznámenie trestného činu korupcie v prípade, že o ňom občan disponuje závažnými informáciami, je trestným činom. Táto povinnosť však neplatí v prípade, ak by sa občan dostal do nebezpečenstva smrti alebo usmrtenia blízkej osoby.

Ďalší spôsob ako nahlásiť trestné činy korupcie iniciovala Transparency International Slovensko prostredníctvom Právnej protikorupčnej poradne. „Poradňa začala svoju činnosť v júni 2008. Jej poslaním je poskytovať bezplatnú právnu pomoc osobám, ktoré boli svedkami alebo disponujú informáciami o korupčnom správaní, prípadne boli podobnými praktikami porušené alebo obmedzené ich práva.

Pomoc poradne spočíva hlavne v poskytovaní informácií o vhodnom postupe pri obrane proti korupčnému konaniu alebo proti konaniu, ktoré smeruje ku korupcii, ďalej poradňa poskytuje výklad o uplatňovaní právnych predpisov spojených s korupčnými praktikami a poskytovaním korupcie, ako aj informácie o inštitúciách, ktoré sa venujú

kontrole orgánov verejnej moci, alebo sú spôsobilé poskytnúť žiadateľovi pomoc pri riešení jeho problémov. V prípade ak sa podnet, s ktorým sa občania obrátia na poradňu nasvedčovať tomu, že bol alebo má byť spáchaný trestný čin korupcie, poradňa odporučí obrátenie sa na políciu alebo prokuratúru, alebo tento konkrétny podnet postúpi týmto orgánom” (Nechala-Bukvišová-Mjartan-Šumichrast, 2011, s. 16).

Existuje však aj ďalší spôsob, ktorý je v súčasnosti veľmi využívaný, či už sa jedná o korupciu v politickom prostredí alebo v štátnej a verejnej správe. Je ním medializácia korupčného správania. Tento spôsob však nerieši samotný problém, ale častokrát pôsobí ako hlavný činiteľ pri opätovnom riešení problému, ak polícia alebo prokuratúra nekonajú alebo konajú nedostatočným spôsobom, prípadne pomaly.

“Základnou podmienkou úspešnej protimonopolnej politiky je kvalitný informačný systém, ktorý zahŕňa zber dát, ich spracovanie, systematizáciu a vyhodnotenie. Informácie potrebné na odhaľovanie protikonkurenčných praktík, teda kartelových dohôd, fúzií a zneužívania hospodárskeho postavenia podnikateľa na trhu, protimonopolný úrad čerpá z rôznych zdrojov. Prvotným zdrojom informácií sú predovšetkým signály získané monitoringom dennej tlače. Medzi zdroje informácií patria pochopiteľne aj upozornenia tých, ktorých takéto praktiky poškodzujú” (Vincúr a Kol., 1997, s. 214).

Zákon, ktorý zaručuje slobodný prístup k informáciám je jedným z prioritných spôsobov na kontrolu politicky transparentného vynakladania finančných zdrojov štátu, ako aj rôznych iných oblastí spoločenského života. Aktivita obyvateľov môže výrazným spôsobom prispieť k adekvátnej kontrole. Úrad pre verejné obstarávanie v súčasnosti zabezpečuje kontrolu nad obstarávaním, ktoré sa realizuje v obciach, ak občan zistí nekalé praktiky pri výbere, ktorý sa realizuje osobám blízokým vedeniu, tak sa Úrad zameria na prešetrenie danej veci a v prípade, že sa tieto potvrdenia preukážu ako pravdivé, začne s trestným stíhaním pre čin korupčného správania.

Konflikt záujmov verejných činiteľov je veľmi zle prijímaným od občanov, ktorý sa o takýchto pochybeniach dozvedajú najmä z médií. Nariadenia a povinnosti, ktoré musia splňať veľkým spôsobom obmedzujú korupčné konanie, ale napriek tomu sa o nich spoločnosť pravidelne dozvedá. Ponúka sa teda otázka, či nie sme ako občania deformovaní práve médiami, ktoré majú obrovský vplyv na vytváranie našej mienky o stave v štáte a teda aj v politike. Média by teda mali plniť zodpovednosť, ktorá sa týka ich politickej nestrannosti (Brožík, 2006, s. 177).

„Pri výkone svojej funkcie verejný funkcionár nesmie uprednostniť osobný záujem pred záujmom verejným. Verejný funkcionár sa musí pri výkone svojej funkcie zdržať

všetkého, čo môže byť v rozpore s týmto ústavným zákonom. Na tento účel verejný funkcionár napríklad nesmie:

- využívať svoju funkciu na získavanie výhod vo svoj prospech, v prospech jemu blízkych osôb ani iných fyzických osôb alebo právnických osôb
- žiadať dary, prijímať dary, navádzať iného na poskytovanie darov alebo získavať iné výhody v súvislosti s výkonom svojej funkcie
- sprostredkovať pre seba, blízku osobu obchodný styk so štátom, obcou, vyšším územným celkom
- nadobúdať majetok od štátu inak ako vo verejnej súťaži alebo vo verejnej dražbe, to sa vzťahuje aj na blízke osoby verejného funkcionára

Známy princíp, ktorý zostavil americký filozof John Rawls by mal byť predurčujúcim pri posudzovaní toho, čo je žiaduce v spoločnosti a o postojoch, ktoré by mali predurčovať budúce činy politikov. Zahŕňa to rovnaké základné práva pre všetkých a taktiež neobmedzovania slobody, pokiaľ tým neohrozujeme ostatných. Možnosť zisku aj tým menej zvýhodneným, dáva súčasne podnet aj na rovnosť šancí a príležitostí, a toto musí mať činiteľ, ktorý riadi chod štátu neustále na pamäti. Služiť iba určitej skupine ľudí je nežiaduce (Precht, 2009, s. 270).

3.3 Voľba transparentných a etických politikov súčasnosti

Samotní občania štátu môžu zasiahnuť do politickej kultúry prostredníctvom svojej voľby, a preto by mali uprednostniť charakterovo vyspelejších politikov, ktorí sú menej spájaní s rôznymi kauzami. Každý môže slobodne zvážiť svoje rozhodnutie, i keď rôzni občania majú ako víziu spoločný cieľ, a tým je lepšia budúcnosť, líši sa len prostriedok ako tento cieľ dosiahnuť, v tomto prípade vystupujú politici ako tento rozhodujúci prostriedok. Tieto požiadavky na etické konanie politikov sú v súčasnosti spoločnosťou veľmi vyžadované, i keď väčšina spoločnosti má negatívny názor na morálku politikov a ich vnútorné pohnútky.

Politik by sa mal vyznačovať mnohými pozitívnymi vlastnosťami, pretože disponuje mocou, ktorou môže ovplyvniť život danej spoločnosti v pozitívnom aj negatívnom zmysle. Zodpovednosť, ktorá vyplýva z tejto úlohy je veľmi významná, spoločenstvo sa nemôže adekvátne rozvíjať, ak v krajine nie je pri moci zodpovedná politická vláda.

Politickí súper sa nezhodujú na obsahu nezávislej časti morálky. Majú iné názory na to, čo je dobré a čo zlé, prípadne ako by sme sa mali chovať k sebe navzájom. Z toho vyplýva, že v politike nie sú rozhodujúce iba záujmy, ale taktiež hodnoty (Kis a Kol., 1997, s.322). Hodnoty a úsudky o okolitom svete sa formujú najmä od človeka, teda ako jednotlivca, ktorý nesie zodpovednosť voči sebe samému, ako aj okolitému svetu, ktorý je formovaný jeho názormi, ktoré sa formujú do konkrétnych činov a hodnotení. (Brožík, 2004, s. 91).

„Nielen individuálne mravné konanie, ale aj politický život sú teda predznamenané zacielenosťou na uspokojenie celého prirodzeného komplexu potrieb, ktoré človek dosahuje získavaním a užívaním jednotlivých druhov dobra. Na výkon tejto činnosti potrebuje človek určitú spôsobilosť a zdatnosť. Z hľadiska dobrého života sú nimi mravné cnosti, na ktoré máme prirodzené vlohy a dosahujeme ich zámernou voľbou na základe rozumnosti” (Aristoteles, 1988, s. 11).

Charakter vedúcich politických lídrov sú dôležitým faktorom na zosúladenie ľudí za spoločenské a politicky hodnotné ciele. Samotné vodcovstvo jedného politika nie je zhubné ak má za účel mobilizovanie spoločnosti a zahŕňa do seba isté prvky charizmy, pretože prostredníctvom neho môže vzniknúť politická zhoda spoločnosti. Iná otázka však vyvstáva z rozdelenia hraníc takehoto vodcovstva a možnosti uvrhnutia do totalitného režimu (Weber, 1990, s. 8).

Každý politik sa snaží pre seba získať moc, je to legitímne avšak jej využívanie by malo zahŕňať vnútorné presvedčenie v transparentnosť v procese vládnutia. Avšak samotní politici nie sú jedinými prostriedkami na získanie politickej moci. Oveľa viac zasahuje do tohto procesu typ pomocných nástrojov, ktoré môžu použiť.

„Každá organizácia panstva vyžadujúca si sústavnú správu potrebuje na jednej strane usmerňovať ľudské konanie na poslušnosť voči tým vládcem, ktorí si robia nárok na nositeľov legitímneho násilia, a na strane druhej prostredníctvom tejto poslušnosti disponovať vecnými prostriedkami, ktoré sú v každom prípade nevyhnutné na uplatňovanie fyzického násilia: potrebuje teda personálny štáb a vecné prostriedky spravovania” (Weber, 1990, s. 13-14).

Politik, ktorý sa však chce presadiť násilím a hrozbou nemôže byť prípustnou alternatívou pre demokratický spôsob vlády, akékoľvek zastrašovanie, zneužitie moci nevinímajúc, je pre spoločnosť hrozbou a v dejinách môžeme nájsť veľa prípadov, keď bola takáto forma vlády neprípustná a nevyhnutne došlo k jej zániku. Preto je prvoradou úlohou vládnucich politikov zabezpečiť takú formu vlády, ktorá sa bude opierať o

humanitné princípy a fyzické násilie obranných zložiek bude využívať iba v prípadoch, keď to bude nevyhnutné a pre bezpečnosť ostatných členov spoločnosti. Vnútorne pohnútky politikov sú častokrát nemorálne, ich snaha o zvyšovanie si svojho vplyvu zahŕňa aj činy, ku ktorým by sa inak neodhodlali.

„Existujú dva spôsoby, ako urobiť z politiky svoje povolanie. Človek buď žije pre politiku alebo naopak žije z politiky. Nie je to nijaký exkluzívny protiklad. Spravidla sa naraz robí oboje, teda prinajmenej duchovne, ale zväčša aj materiálne: kto žije pre politiku, pre toho sa politika stáva vo vnútornom zmysle životnou záležitosťou. Buď vychutnáva prosté vlastnenie moci, ktorú vykonáva, alebo čerpá svoju vnútornú rovnováhu a sebadôveru z vedomia, že službou danej veci dáva svojmu životu určitý zmysel. V tomto vnútornom zmysle asi každý seriózny človek, ktorý žije pre nejakú vec, žije aj z tejto veci. Rozdiel je skôr v materiálnej stránke tohto faktického stavu, teda v ekonomickej stránke. Z politiky ako povolania žije ten, kto sa usiluje urobiť si z nej trvalý zdroj príjmov, pre politiku žije ten, u koho to tak nie je. Aby niekto mohol žiť pre politiku v ekonomickom zmysle, musia na to v podmienkach prevládajúceho súkromnovlastníckeho zriadenia existovať niektoré veľmi triviálne predpoklady: musí byť v normálnych pomeroch – ekonomicky nezávislý od príjmov, ktoré mu politika môže prinášať. To jednoducho znamená, že musí byť majetný človek, prípadne musí mať také súkromné životné postavenie, ktoré mu poskytuje dostatočné príjmy” (Weber, 1990, s. 19-20).

Je teda veľmi pravdepodobné, že ak sa k vládnutiu dostane materiálne zabezpečený človek, tak vzniká menšie riziko zneužitia moci a prospechu z vysokej funkcie. Politikovi by však nemalo záležať priveľmi na tom či je považovaný za lakomého, štedrosť sa považuje za cnosť iba v prípade, ak sa jedná o potencionálny majetok politika a nie rozdávania napríklad zo štátneho rozpočtu (Machiavelli, 2007, s. 116).

Medzi popredné charakterové črty by mala taktiež patriť schopnosť nekonfliktného riešenia problémov a hľadanie kompromisov, bez ktorých sa táto oblasť nezaobíde. I keď sú konflikty v politike úplne bežné, umenie riadiť ľudí a spoločnosť by sa malo zakladať práve na schopnosti odstraňovania rôznych názorov. Snaha o súlad záujmov a hľadanie kompromisu v záujme vyšších hodnôt prispieva k väčšiemu progresu a presedeniu aspoň určitých predstáv, ktoré majú jednotlivé odlišné strany. Odstraňovanie konfliktných záujmov je najmä v politike veľmi ťažké, ale bez snahy o kompromis je náročné, ak nie aj nemožné vládnuť (Vajda, 2004, s. 159).

Zodpovednosť za hľadanie odpovedí, spočíva na predpoklade dobrovolnosti a vopred očakávaného jednania. Verejní činitelia by mali svoje činy prehodnocovať na

základe svojho presvedčenia a s ohľadom na sociálny aspekt spoločnosti, ktorý by mal zahŕňať vzájomnú rovnocennosť ľudí a ohľad na to, že druhí občania majú rovnaké, respektíve podobné záujmy. Vedomie toho, že ľudská dôstojnosť je najvyššou hodnotou by mala predurčovať smerovanie, riadenie a vývoj spoločnosti (Anzenbacher, 2004, 1s. 5-16).

Ideálmi, ktorými by sa mali vyznačovať politici sú ľudskosť, humánnosť a zhovievavosť. Vládnuca vrstva musí mať rešpekt občanov, ale nemala by však budiť v ľuďoch strach. Schopnosť dodržať dané slovo by malo patriť k základným morálnym vlastnostiam. Politika je však veľmi variabilná a často sa stáva, že je nemožné vyhnúť sa kompromisu, ktorý navrhujú napríklad iné vládnuce strany, ak je teda strana nútená pozmeniť svoje sľuby je nutné aby to verejnosti aj patrične zdôvodnila. Ohrozenia, ktoré na politikov číhajú sa dotýkajú aj sprisahania, dokonca aj z vlastnej politickej strany, môže to mať veľa príčin, najhlavnejší je však majetok alebo protislužba od oponentov. Preto by vládnucci politici nemali vyvolávať opovrhnutie najmä zo strany spoločnosti (Machiavelli, 2007, s. 128).

Politici, ktorí presadzujú svoje návrhy a nemajú za svoj cieľ čo najväčší ekonomický zisk sú z väčšou pravdepodobnosťou pre spoločnosť výhodnejší, ale samozrejme to nemôže byť rozhodujúce pravidlo pri výbere vládnuccich činiteľov. Osobnosť politika je určená zodpovednosťou za to čo robí, vylučuje sa teda možnosť presunu zodpovednosti na niekoho iného. Kvality politika vychádzajú z jeho morálneho presvedčenia o správnom konaní a úcte k zákonom (Weber, 1990, s. 43).

„Tí ktorí sa hodia na povolanie politika alebo sa chcú naň vyškoliť, nech sa mu venujú, nehľadajúc svoje výhody ani hmotný zisk. Nech bezúhonne a múdro postupujú proti krivde a útlaku, proti svojoľnej vláde jedného človeka alebo jednej strany. A nech sa úprimne a statočne, ba s láskou a politickou neohrozenosťou zasvätia dobru všetkých“ (Lehmann, 1994, s. 12).

Svedomie politika slúžiť spoločnému dobru by malo byť zásadou, ktorá na neho pôsobí ako morálny imperatív. Závazok voči spoločnosti však v sebe zahŕňa aj isté robenie kompromisov bez ktorých sa politika nezaobíde.

Je však otázne, kde sú hranice, po ktoré môže politik zájsť aby sa nespreneveril svojim zásadám a počiatočným záväzkom. Táto variabilná zložka by sa však nemala stať samozrejmosťou, je však nevyhnutná na zodpovedné plnenie stanovených cieľov, aj keď častokrát pozmenených a určitým spôsobom korigovaných na základe okolností a následkov.

„Pre politika sú rozhodujúce predovšetkým tri kvality: zanietenosť, pocit zodpovednosti a odhad. Ide o zanietenosť v zmysle vecnosti – zanietenú oddanosť nejakej veci, bohu alebo démonovi, ktorý je jej pánom. Ale iba so zanietenosťou, akokoľvek úprimne precítenou, nemožno nič dokázať. Z nikoho nespraví politika, ak neprijme ako rozhodujúcu hviezdu, ktorá riadi jeho konanie, nielen službu veci, ale aj zodpovednosť za túto vec. Na to politik potrebuje ako rozhodujúcu psychologickú kvalitu – odhad, schopnosť nechať na seba pôsobiť reality s vnútorným sústredením a pokojom, teda odstup od vecí aj od ľudí. Absencia odstupu, ako taká je jedným zo smrteľných hriechov každého politika. Zároveň je to jedna z tých kvalít, ktorej pestovanie u dorastu našich intelektuálov odsudzuje tento dorast na politickú neschopnosť. Politika sa robí hlavou, a nie inými časťami tela či duše. Sila politickej osobnosti predovšetkým znamená, že človek disponuje týmito kvalitami. Preto musí politik v sebe každý deň, každú hodinu prekonávať celkom triviálneho, príliš ľudského nepriateľa, praobyčajnú márnivosť, ktorá je smrteľnou nepriateľkou každej vecnej oddanosti a každého odstupu, v tomto prípade od seba samého” (Weber, 1990, s. 60).

Výber vhodnej politickej strany, ako aj vhodných politických lídrov zo strany spoločnosti vo voľbách má obrovský význam pre budúce smerovanie krajiny. Prílišná zanietenosť a trvanie na svojom cez akékoľvek prekážky môže vyústiť do nebezpečnej situácie prípadne zhoršenia vzťahov aj so zahraničím. Vecná argumentácia a diplomatický nadhľad pri predkladaní svojich návrhov zaručuje vysokú mieru efektivity pri riešení problémov, ktoré sa taktiež musia riešiť vecne a to vyžaduje od politikov vo veľkej miere sebadisciplínu a príkladné správanie, ktoré by malo byť vlastné vládnucim lídrom každej spoločnosti.

„Politika znamená ťažké a pomalé vrtanie do tvrdých dosák, so zanietenosťou a zároveň s odhadom. Je pravda a celá dejinná skúsenosť to potvrdzuje, že ľudia by nikdy nedosiahli to, čo je možné, keby vo svete sústavne nesiahali po tom, čo možné nie je. Lenže ten, kto to vie robiť, musí byť vodcom, a nielen to, musí byť hrdinom v tom pravom zmysle slova. Aj tí, ktorí nie sú ani vodcami, ani hrdinami, musia sa vyzbrojiť takou oduševnenou odvahou, ktorá už teraz dokáže čeliť stroskotaniu všetkých nádejí, inak nebudú schopní presadiť ani len to, čo je už dnes možné. Len človek, ktorý si je istý, že sa nezlomí, keď je svet z jeho pohľadu príliš hlúpy alebo príliš nízky na to, čo mu chce ponúknuť, že si dokáže aj napriek tomu povedať, že sa to dá, len taký človek je povolaný slúžiť politike” (Weber, 1990, s. 77).

Program, ktorý by mal vychádzať z toho, že človek je tou najvyššou hodnotou, by sa mal zakladať na princípe politického a ekonomického systému, ktorý mu poskytne náležitý rozvoj a slobodu.

Limit, ktorý by mal byť však rešpektovaný, spočíva len na neprekračovaní hraníc slobôd a práv iného človeka, ktorý má taktiež právo na mravný rozvoj v zákonných medziach. Dôstojnosť voči občanom od vládnych činiteľov, ktorá by mala zahŕňať i pravdivé informovanie verejnosti je predpokladom na formovanie transparentného štátu. Vlády, ktoré sa od vzniku samostatnej Slovenskej republiky vystriedali mali odlišné postoje, spôsoby riešenia problémov, ale hlavne odlišné názory a osobnosti, ktoré jednotlivé politické subjekty viedli. Schopnosť pravdivo informovať verejnosť o situácii v štáte je dôležitá, i keď mnohými politikmi nerešpektovaná (Čič, 2001, s. 304).

Je zrejmé, že spoločensko-politickú klímu dotvárajú dve zložky. Tú prvú má spoločnosť vo svojej moci, ide o výber vhodných politických strán a ich lídrov, ktorí by mali presadzovať svoje vízie v súlade so zodpovednosťou a morálkou a taktiež dotvárať spoločenské dobro. Občania majú teda nezastupiteľnú vlastnú zodpovednosť pri výbere vhodných strán, o ktorých si myslia, že budú najlepšie presadzovať spoločensky hodnotné ciele (Stapledon, 2009, s. 67).

Druhá zložka pozostáva už z činov politikov a ich prístupe k riadeniu štátu ako aj ich dotváraniu celkovej spoločenskej klímy. Predchádzanie a potlačanie korupcie by malo byť jednou z ich priorit pri presadzovaní vyššieho štandardu morálky v tejto spoločenskej oblasti. Dodržiavanie pravidiel transparentnej spoločnosti nasvedčuje o ich etickej spôsobilosti zastávať najdôležitejšie funkcie v riadení štátu.

3.4 Rozvoj politiky a spoločnosti na Slovensku z etického hľadiska

Rozvoj slovenskej spoločnosti si zabezpečujú občania vlastným pričinením. Sympatia k jednotlivým politickým a názorovým prúdom dotvára celkový obraz a smerovanie spoločnosti. Ekonomická kríza v posledných troch rokoch nám ukázala, že akékoľvek predvídanie budúcich udalostí je veľmi nestále. S tým súvisí aj vývoj a napredovanie spoločnosti v Slovenskej republike, ktorá už nie je samostatným celkom, ale je previazaná a otvorená voči Európskej únii, ale aj ostatnému svetu, ktorý sa čo raz

viac globalizuje. Práve kvôli tomuto mechanizmu sa aj bežní ľudia, nie len politici musia zaoberať morálnym vývojom a progresom v spoločnosti.

Štát bez nezávislého súdnictva sa nemôže zaraďovať medzi demokratické a moderné zoskupenia medzi ktoré patria napríklad “staré” štáty Európskej únie. Zákon by mal byť zvrchovaným princípom nielen pre občana, ale najmä pre poslancov, ktorí ich sami dotvárajú a tým pádom aj prezentujú. Poslanci štátu neslúžia iba sebe a svojej politickej strane, ale predovšetkým občanom (Čič, 2001, s. 305).

Sociálny a ekonomický rozvoj Slovenska sa v budúcnosti upriamuje na dosahovanie úrovne, ktoré majú vyspelé štáty. Vzorom sú nám najmä západoeurópske štáty, ktorých úroveň je vyššia nielen po ekonomickej stránke, ale aj po stránke sociálnej, právnej a etickej. Predpoklad pre zlepšenie celkového stavu Slovenskej republiky spočíva v inovatívniosti mechanizmov, ktoré riadia celkový chod a smerovanie štátu (Filčák-Klúvanková-Nemcová, 2010, s. 76).

Objavovanie nových trendov, ktoré pomáhajú pri riadení a hľadaní koncepčných zmien vo fungovaní politického dialógu a politického vývoja spočíva v nahliadaní do už fungujúcich ekonomicky vyspelejších krajín, kde je už určitý predpoklad na stále zlepšovanie a dotváranie obrazu demokracie (Norton, 1995, s. 107).

Slovenská republika nemá veľmi dlhé skúsenosti v tejto oblasti a svojom samostatnom riadení. Politika a smerovanie našej krajiny sa od vzniku samostatného štátu viackrát zmenilo. Prostredie spoločnosti, ktoré dotvárajú politici je častokrát nepriehľadné a chaotické. Určiť mechanizmy na jeho fungovanie nie je jednoduché. Vždy by však spoločnosť mala byť vedená určitými hodnotami a cieľmi, ktoré zahŕňujú jej rozvoj po všetkých stránkach, ak je to možné a žiaduce. Rozvoj politiky môže zabezpečiť väčšia otvorenosť a kontrola zo zahraničia, ktoré pre nás zabezpečuje určitý stupeň sebareflexie spoločnosti a jej celkovo lepšie a usporiadanejšie, fungovanie a napredovanie.

3.5 Závery a odporúčania

Závery a odporúčania, ktoré z tejto práce vyplývajú, poukazujú na fakt, že miera korupcie a etiky jednoznačne závisí od typu vlády, ktorá udáva výšku a dodržiavanie morálky v jednotlivých oblastiach vládnutia. Politici majú v rukách moc, s ktorou musia narábať zodpovedne, pretože sa to v konečnom dôsledku môže v každom ohľade dotýkať všetkých občanov. Politici si preto musia uvedomiť, že dotvárajú obraz o našej krajine v zahraničí a záleží na ich rozhodnutiach a činoch akým smerom sa bude uberať Slovenská republika v budúcnosti. Občania však majú v rukách taktiež veľmi silný nástroj na formovanie svojej vlastnej budúcnosti, a tým sú voľby, ktoré patria medzi celospoločenské udalosti a prostredníctvom nich majú možnosť vyjadriť svoj názor aj na to, akým smerom chcú aby sa krajina uberala. Každý občan si musí zvážiť sám, ktorá politická strana je podľa neho tá najvýhodnejšia a pokiaľ možno aj najtransparentnejšia.

Dobudúca prichádza do úvahy aj možná zmena volebného systému, ktorý by mohol prebiehať aj elektronicky avšak je ešte potrebné zvážiť mnohé riziká, ktoré by takáto zmena mohla priniesť. Ide napríklad o hackerské útoky, ktoré by mohli spochybniť výsledky volieb.

Záver

Politické dianie vo veľkej miere pozostáva aj z etických problémov, ktoré zároveň tvoria jeho podstatnú zložku. V súčasnosti je to jedna najkontroverznejších tém, ktoré zaplňujú najmä priestor v médiách. Táto práca obsahuje iba tie najdôležitejšie kauzy z veľkého množstva, ktoré sa objavovali po vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Pričom tieto etické problémy obsahujú aj rôzne iné aspekty, ktoré sa už týkajú iných oblastí. Komplexnosť problémov iba dokazuje, že táto téma je veľmi dôležitá z mnohých hľadísk, pričom etické hľadisko je jedným z nich.

V práci sme opísali a prezentovali problémy etického charakteru v jednotlivých volebných obdobiach. Vývoj v tejto oblasti napreduje aj pod vplyvom kontroly Európskych orgánov, a ich vplyvom na rozhodovanie o dotáciách, ktoré majú pod svojim vplyvom. Cieľ našej práce nespočíval v kompletnom oboznámení všetkých etických problémov, ktoré od vzniku samostatnej Slovenskej republiky nastali. Zamerali sme sa iba na podstatné kauzy a pochybenia jednotlivých vlád, i keď niektoré sa na seba veľmi podobajú, tak za ich pozadím stojí vždy niekto iný, kto sa snaží využiť svoj momentálny vplyv a prechodné postavenie. Na tieto problémy vplýva veľa faktorov, ktoré sa navzájom ovplyvňujú.

Oboznámenie so súčasnou situáciou v tomto nedávnom volebnom období, ktorá sa nachádza v závere druhej kapitoly práce dotvára obraz o prítomnosti a spôsobe ďalšieho vývoja smerom k väčšej transparentnosti v budúcnosti. V čase politickej, ale aj hospodárskej a ekonomickej nestability krajín v európskom regióne, sa čoraz viac objavujú nezrovnalosti s hospodárením krajín a tým aj podozrenia politikov z neefektívneho vynakladania finančných prostriedkov. Práve v týchto kauzách sa v súčasnosti objavujú najväčšie etické problémy, pretože schopnosť kontrolovať verejné financie je stále nízka, Slovenskú republiku nevynímajúc, i keď aj v tejto oblasti sa objavuje pozitívnejší vývoj ako v minulosti.

Pochopenie problémov, ktoré zahŕňajú túto oblasť, musí prebehať najmä na poukázaní konkrétnych prípadov. Ako podstatné a zaujímavé sa pre nás javí predovšetkým pochopenie súvislostí medzi morálnymi kvalitami jednotlivých politikov, ktoré môže byť aj v jednej politickej strane úplne odlišné. Avšak každý člen strany sa musí riadiť v prvom rade pokynmi jej predsedu, ktorého názor môže byť odlišný od názorov konkrétneho

politika ako jednotlivca, ale politická zodpovednosť pripadá na celú stranu, pretože jej členovia nominujú svojich jednotlivých zástupcov v rôznych rezortoch.

Hlavný prínos práce spočíva v zoskupení údajov a faktov z jednotlivých volebných období, ako aj hľadanie možností na zlepšenie stavu do budúcnosti. Pri popise konkrétnych hľadísk, z ktorých sme vychádzali pri vysvetľovaní, nám pomohli dve metódy, a to metóda vysvetľujúceho opisu a systémová metóda, obe sme spomenuli aj v úvode diplomovej práce.

Zaujímavé výsledky, ktoré nám práca ponúka sa týkajú prístupu rozličných vlád a lídrov k zvyšovaniu transparentnosti a zapájania verejnosti k odhaľovaniu, či už priamo trestných alebo eticky pochybných aktivít poslancov. Možnosť aktívne pristupovať k tejto činnosti, napríklad kontrolou verejných zmlúv na internete nebola občanom vždy prístupná. Samozrejme to súvisí aj s technologickým pokrokom a ľahšou možnosťou overovania a prístupu celej verejnosti do tohto procesu.

Je nevyhnutné poukázať na to, že politici patria medzi reprezentatívne osobnosti našej krajiny voči zahraničiu a preto by mali bezpodmienečne dodržiavať etické princípy, ktoré z tejto funkcie vyplývajú. Zodpovednosť, ktorá plynie z povolania priamo vplyva aj na občanov, ktorí kritizujú to, ak sa objavia akékoľvek kauzy.

Návrhy riešení, ktoré obsahuje naša práca spočívajú na princípoch etiky a transparentnosti, tieto dva základné body dávajú predpoklad, že vývoj v krajine sa bude uberať pozitívnym smerom nielen v ekonomickej, ale i v eticko-morálnej oblasti. Všetky pohľady na túto tému by sa dali rozvinúť aj na základe iných, ako etických aspektov, ktoré by v sebe zahŕňali aj spomínanú ekonomickú stránku, prípadne sociálnu a spoločenskú.

My ako bežní občania, ktorí sme v medzivolebnom období skôr iba pasívni pozorovatelia danej politickej situácie, si musíme uvedomiť dôležitosť rozhodnutia pri odovzdávaní hlasu vo voľbách. Reflektovanie problémov, ktoré počas minulého obdobia nastali v nás zanecháva určitý dojem, ktorý je však ešte ovplyvniteľný pred voľbami. Prehnané a nereálne sľuby politikov, ktorí častokrát využívajú prehnanú a expresívnu rétoriku by nás nemali ovplyvniť viac, ako konkrétne volebné programy, ktoré strany zverejňujú ešte pred samotnými voľbami. Politické strany, ktoré majú vo svojich prioritách dodržiavanie a vynucovanie nielen právnych zákonov, ale aj etických zásad by mali našu pozornosť pútať určite viac, ako tie politické strany, ktoré túto stránku verejnej moci nereflektujú alebo chýba medzi ich zásadnými prioritami a presvedčeniami.

Použitá literatúra

- ANZENBACHER, A. 1994. *Úvod do etiky*. Praha : Academia, 1994. 296 s. ISBN 8020009175
- ANISIMOV, S. F. 1983. *Morálka a správanie*. 1.vyd. Bratislava: Pravda, 1983. 152 s.
- ARISTOTELES. 1988. *Politika*. Bratislava : Pravda, 1988. 312 s. ISBN 075-013-88
- BARIAK, L. 2011. *TIS má názor Matoviča. Súťaž daňovákov treba zrušiť*. In Aktálne [online]. 2011, [cit. 2012-01-04].Dostupné na internete:
<<http://aktualne.centrum.sk/domov/kauzy/clanek.phtml?id=1239360>>
- BUJNOVÁ, H. a KOL. 2003. *Politológia*. Nitra : Enigma, 2003. 269 s. ISBN 80-89132-03-0
- BROŽÍK, V.: *Hodnotenie a hodnoty*. Nitra 2004 ISBN 80-8050-680-9
- BROŽÍK, V. 2006. *O hodnotách a ľuďoch*. Nitra: Polianka, 2006. 177 s. ISBN 80-8050-958-1
- CLACK, G. 2007. *Democracy in Brief*. U.S. Department of State, 2007. s.62. E-Book.
- ČIČ, M. 2001. *Cesta k demokracii : od novembra po súčasnosť*. Pezinok : Formát, 2001. 350 s. ISBN 80-89005-06-3
- DUBCOVÁ, A. – CHRASTINA, P. – KRAMÁREKOVÁ, H. 2003. *Vademecum lieterárnej a vedeckej činnosti geografia*. 3 vydanie. Nitra : UKF, 2003. 34 s. ISBN 80-8050-273-0
- DZURINDA, M., ZEMAN, M. 2010. *Rozhovory bez hraníc*. 1. vyd. - [S.l.] : Inštitút pre moderné Slovensko, 2010. 281s. ISBN 978-80-89359-18-9
- ĎURICA, M. S. 1995. *Dejiny Slovenska a Slovákov*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1995. s. 837 ISBN 8071143863

ECONOMY. 2008. *Právna analýza privatizácie slovenského plynárenského priemyslu*. In Economy [online]. 2008, [cit. 2012-01-04].Dostupné na internete: <www.economy.gov.sk/pravna-analyza-privatizacie-spp.../128204s>

ERBEN, P. – NOVÁK, A. 1995. *Štandardné metódy privatizácie na Slovensku*. Bratislava : Centrum pre hospodársky rozvoj, 1995. 110 s. ISBN 80-85323-99-0

FILČÁK, R.,KLUVÁNKOVÁ-ORAVSKÁ T.,NEMCOVÁ E. 2010. *Horizonty rozvoja slovenskej spoločnosti*. Bratislava : Veda, 2010. 191s. ISBN 978-80-224-1152-3
GLUCHMAN, V. 1994. *Úvod do etiky*. Prešov: Universum, 1994. 182 s. ISBN 80-967001-2-X

FILO, J. 2011. *Štefanova chcú stíhať pre nástenkový tender*. . In Aktuálne [online]. 2011, [cit. 2012-01-04].Dostupné na internete: <<http://aktualne.centrum.sk/domov/kauzy/clanek.phtml?id=1228004>>

FILO, J. 2011. *Ideme predávať ďalšie emisie. Až za 170 miliónov eur*. In Aktuálne [online]. 2011, [cit. 2012-01-04].Dostupné na internete: <<http://aktualne.centrum.sk/domov/zdravie-skolstvo-spolocnost/clanek.phtml?id=1226530>>

HEYWOOD, A. 2004. *Politologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 482 s.

KERN, M. 2008. *Fico: Privatizácia SPP bola najväčšie zlodejstvo*. In SME [online]. 2008, [cit. 2012-01-04].Dostupné na internete: <<http://www.sme.sk/c/3679270/fico-privatizacia-spp-bola-najvacsie-zlodejstvo.html>>

KIS, J. a KOL. 1997. *Současná politická filosofie*. Praha : Oikoymenh, 1997. 501 s. ISBN 80-86005-60-7

KÓŇA, M. 2008. *Široký vyhráva jeden tender za druhým*. . In HHonline [online]. 2011, [cit. 2012-01-04].Dostupné na internete: <<http://hn.hnonline.sk/c1-24167750-siroky-vyhrava-jeden-tender-za-druhym>>

KOTVANOVÁ, A. 2003. *Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2002*. Bratislava : Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, 2003. 163s. ISBN 80-89106-05-6

KRASKO, I. 2006. *Privatizácia na Slovensku od Nežnej revolúcie po súčasnosť a jej vplyv na slovenský kapitálový trh* . In KnowHow [online]. 2006, [cit. 2012-01-04].Dostupné na internete: < http://www.ivankrasko.sk/arch_privatizacia.html>

LEHMANN, K. 1994. *Politika a morálka*. Košice: Verbum, 1994. 65s.

LUPPOVÁ, S. 2011. *Kauza daňového riaditeľstva je pre Radičovú uzavretá*. In Aktálne [online]. 2011, [cit. 2012-01-04].Dostupné na internete: <<http://aktualne.centrum.sk/domov/kauzy/clanek.phtml?id=1241745>>

MACHIAVELLI, N. 2007. *Vladař*. Praha : XYZ, 2007. 203 s. ISBN 978-80-87021-73-6

MEČIAR, V.,PODRACKÁ D. 2000. *Slovenské tabu*. Bratislava : Silentium, 2000. 379 s. ISBN 80-968275-5-3

MESEŽNIKOV, G., IVANTYŠYN, M. 1999. *Slovensko 1998-1999 : súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 1999. 918 s. ISBN 80-88935-09-1

NEJEDLÝ, T. 2012. *Polícia vyčkáva s výsluchmi aktérov gorila*. In honline [online]. 2012, [cit. 2012-20-04]. Dostupné na internete: <<http://hnonline.sk/slovensko/c1-55081600-policia-vyckava-s-vysluchmi-akterov-kauzy-gorila>>

NIŽŇASKÝ, V. – JAKOBY, M. 1998. *Sľuby a realita : Slovenská ekonomika 1995 - 1998*. Bratislava : M.E.S.A. 10, 1998. 175 s. ISBN 80-968113-7-1

NIŽŇASKÝ, V. – REPTOVÁ, O. 1999. *Od spoločného k súkromnému*. Bratislava : M.E.S.A., 1999. 166 s. ISBN 80-968293-0-0

NORTON, D. 1995. *Democracy and Moral Development*. University of California Press, 1995. 198 s. ISBN 9780520203488

PÁSTOR, Z. 2002. *Politické dejiny strednej Európy*. Banská Bystrica : UMB BB, 2002. 156 s. ISBN 80-8055-681-4

PORUBČAN, P., BARÁT, P., KUČÍRKOVÁ, D. 2003. *Teória politiky*. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2003. ISBN 80-8069-167-3

PRECHT, R.D. 2009. *Kto som ?*. Bratislava : Ikar, 2009. 320 s. ISBN 9788055119878

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky 1998. 1998. *Privatizácia*. In Government [online]. 1998, [cit. 2012-20-04]. Dostupné na internete:

<<http://www.government.gov.sk/data/files/2659.pdf>>

Protikorupčné minimum. 2002. *Sľuby sa realita boja proti korupcii v SR a odporúčania pre novú vládu*. In Transparency International [online]. 2002, [cit. 2012-20-04]. Dostupné na internete:

<http://backup.transparency.sk/studie/021206_proti.pdf>

Protikorupčný manuál. 2011. *Ako postupovať v prípadoch korupcie*. In Transparency International [online]. 2011, [cit. 2012-20-04]. Dostupné na internete:

<<http://www.transparency.sk/ako-nahlasit-korupciu/>>

REMIŠOVÁ, A. a Kol. autorov. 2008. *Dejiny etického myslenia v Európe a USA*. Bratislava : Kalligram, 2008. 896 s. ISBN 9788081011030

ROČKÁR, M. 2010. *Vážny: Mýto sa vyberá podľa zákona. Systém funguj*. In Aktálne [online]. 2010, [cit. 2012-01-04]. Dostupné na internete:

<http://aktualne.centrum.sk/domov/kauzy/clanek.phtml?id=1199222&tro6490_1_0=>

SLOBODNÍK, D. 2000. *Hra o Slovensko*. Bratislava : Juga, 2000. 204 s. ISBN 80-89030-01-7

SITA. 2012. Výsledky parlamentných volieb. Oficiálne výsledky parlamentných volieb. In 24hod [online]. 2012, [cit. 2012-20-04]. Dostupné na internete:

<<http://www.24hod.sk/oficialne-vysledky-parlamentnych-volieb-2012-cl189347.html>>

SITA. 2012. Sasanka útočí, na internete súvideá. In webnoviny [online]. 2012, [cit. 2012-20-04]. Dostupné na internete: <<http://www.webnoviny.sk/slovensko/sasanka-utoci-na-internete-su-vid-e/468016-clanok.html>>

STAPLEDON, O. 2009. *A Modern Theory of Ethics: A study of the Relations of Ethics and Psychology*. eBooks@Adelaide, 2009. E-Book, s.221

SUTOR, B. 1999. *Politická etika*. Trnava : Dobrá kniha, 1999. 380 s. ISBN 80-7141-222-8

ŠELESTIAKOVÁ, K. 2007. *Bitka pri Slavkove*. . In Plus7 [online]. 2007, [cit. 2012-01-04]. Dostupné na internete: <<http://plus7dni.pluska.sk/plus7dni/zaujalo-nas/bitka-pri-slavkove.html>>

TÓDOVÁ, M. 2009. *Fico a Štefanov o analýze nástenkového tendra*. In SME [online]. 2009, [cit. 2012-20-04]. Dostupné na internete: <<http://www.sme.sk/c/4904394/fico-i-stefanov-o-analyze-nastenkoveho-tendra-zahmlievaju.html>>

VAJDA, J. 2004. *Úvod do etiky*. Nitra : Enigma, 2004. 251 s. ISBN 808913212x

VINCÚR, P. a KOL. 1997. *Hospodárska politika*. Trnava : KON-PRESS, 1997. 358s. ISBN 80-85413-30-2

Výsledky volieb 1994. 1994. Počet a podiel platných hlasov odovzdaných pre politické strany. In Statistics [online]. 1994, [cit. 2012-20-04]. Dostupné na internete: <<http://app.statistics.sk/volby98/1994/volby22.htm>>

Výsledky volieb 1998. 1998. Počet a podiel platných hlasov odovzdaných pre politické strany. In Statistics [online]. 1998, [cit. 2012-20-04]. Dostupné na internete: <<http://app.statistics.sk/volby98/results/tab3.jsp>>

Výsledky volieb 2002. 2002. Počet a podiel platných hlasov odovzdaných pre politické strany. In Statistics [online]. 2002, [cit. 2012-20-04]. Dostupné na internete: <<http://app.statistics.sk/volby2002/webdata/slov/tab/tab3.htm>>

Výsledky volieb 2006. 2006. Počet a podiel platných hlasov odovzdaných pre politické strany. In Statistics [online]. 2006, [cit. 2012-20-04]. Dostupné na internete: <http://app.statistics.sk/nrsr_2006/slov/obvod/results/tab3.jsp>

Výsledky volieb 2010. 2010. Počet a podiel platných hlasov odovzdaných pre politické strany. In Statistics [online]. 2010, [cit. 2012-20-04]. Dostupné na internete: <http://app.statistics.sk/nrsr_2010/sr/tab3.jsp?lang=sk>

Výsledky volieb 2012. 2012. Počet a podiel platných hlasov odovzdaných pre politické strany. In Statistics [online]. 2012, [cit. 2012-20-04]. Dostupné na internete: <<http://app.statistics.sk/nrsr2012/sr/tab3.jsp?lang=sk>>

WEBER, M. 1990. *Politika ako povolanie*. Bratislava : Spektrum, 1990. 77 s. ISBN 80-218-0055-0

WEBER, M. 1998. *Metodologie, sociologie a politika*. Praha: Oikoymenh, 1998. 354 s. ISBN 80-86005-48-8

ZIRIN, A. 1991. *Malá privatizácia*. Bratislava : Eso, 1991. 65 s. ISBN 80-85347-00-8